

Δεκέμβρης 2008: Από τον Γρηγορόπουλο στην Κούνεβα μια εξέγερση δρόμος

της Ελιάνας Καναβέλη

Έχουμε διανύσει έντεκα, πολύ πυκνά σε βιώματα, χρόνια μετά τον Δεκέμβρη του 2008. Έντεκα χρόνια από εκείνη τη βραδιά της 6ης Δεκέμβρη που ο Επαμεινώνδας Κορκονέας (αποφυλακισμένος πλέον) ύψωσε το όπλο του και σκότωσε εν ψυχρώ τον 16άχρονο Αλέξανδρο Γρηγορόπουλο στα Εξάρχεια. Όπως έχει ειπωθεί, εύστοχα κατά τη γνώμη μου, αναφορικά με το «ποιόν» του Δεκέμβρη, «ο Δεκέμβρης ήταν... και τι δεν ήταν!». Και φάνηκε αυτό το «σύμπαν» του Δεκέμβρη στον τρόπο που έδρασε και δραστηριοποιήθηκε το κίνημα όχι μόνο τις μέρες της εξέγερσης αλλά και μετά, κυρίως μετά. Ένα τέτοιο χαρακτηριστικό παράδειγμα ήταν η αντίδραση του κινήματος στην επίθεση με οξύ που είχε δεχθεί η Κωνσταντίνα Κούνεβα.

Στις 23 Δεκέμβρη 2008, η Κωνσταντίνα Κούνεβα δέχτηκε δολοφονική επίθεση στο δρόμο από δύο άντρες, οι οποίοι δεν βρέθηκαν ποτέ. Η Κούνεβα, μετανάστρια από τη Βουλγαρία, ήταν τότε μητέρα ενός ανήλικου παιδιού, καθαρίστρια και ζούσε και εργαζόταν για αρκετά χρόνια στην Ελλάδα. Αργότερα εκλέχθηκε για μια θητεία ευρωβουλευτρια με το κόμμα του ΣΥΡΙΖΑ. Θεωρούνταν πολύ ενεργή και μαχητική συνδικαλίστρια και η ιδιότητα της ως γραμματέως στο σωματείο της το επιβεβαιώνει. Τα χαρακτηριστικά της επίθεσης που δέχθηκε τότε φανερώνουν ένα διττό στόχο. Ο άμεσος στόχος ήταν η «φίμωση» της ίδιας και ο έμμεσος ήταν η δημιουργία ενός καθεστώτος φόβου όχι τόσο για την ίδια, όσο για άλλες που θα προβούν σε ανάλογες διεκδικήσεις.

Η Κούνεβα, παρακάμπτοντας τους κανόνες του κοινωνικά και πολιτικά λεχθέντος, μιλούσε και διεκδικούσε τα εργασιακά της

δικαιώματα γι' αυτήν και τις/τους συναδέλφους της. Η συνδικαλιστική όμως δράση ποτέ δεν είναι επιθυμητή από την εξουσία παρά μόνο όταν συμβαδίζει με την κυρίαρχη πολιτική. Η δράση της ΓΣΣΕ τα χρόνια της κρίσης άλλωστε επιβεβαιώνει αυτόν τον ισχυρισμό. Πάντως, αυτά που διεκδικούσε και για τα οποία μιλούσε ανοιχτά η Κούνεβα στο δημόσιο χώρο σε καμία περίπτωση δεν θα μπορούσαν να εκστομιστούν από θηλυκό υποκείμενο που φέρει την ιδιότητα της μετανάστριας. Γι' αυτό και τιμωρήθηκε στο δημόσιο χώρο με οξύ, το εργαλείο της δουλειάς της. Τιμωρήθηκε για να σωπάσει. Με άλλα λόγια, επιστρατεύτηκε ο φόβος για να λειτουργήσει ελεγκτικά και σαν μηχανισμός αστυνόμευσης του πεδίου που αφορά το δημόσιο λόγο. Θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε ότι η επίθεση ενάντια στην Κωνσταντίνα Κούνεβα ήταν μία επίθεση στο λόγο, στην άρθρωση του δημόσιου λόγου από ενεργά πολιτικά υποκείμενα, τα οποία θα έπρεπε να παραμείνουν σιωπηλά.

Ο στόχος της επιβολής σιωπής, ωστόσο δεν πέτυχε. Ο κόσμος των κινημάτων δεν φοβήθηκε, δεν έμεινε απαθής και δεν σιώπησε μπροστά σε αυτή τη δολοφονική ενέργεια.

Η βίαιη επίθεση εναντίον της Κούνεβα ξεσήκωσε ένα κύμα οργής και δημιούργησε ένα δυνατό κίνημα αλληλεγγύης. Πολλές ομάδες, φεμινιστικές και μη, συμπαραστάθηκαν στον αγώνα της Κούνεβα και πάλεψαν για να γνωστοποιηθεί η υπόθεσή της, που ειρήσθω εν παρόδω έγινε προσπάθεια να συγκαλυφθεί από τα ΜΜΕ καθώς μόλις πέντε μέρες μετά βλέπουμε τα πρώτα δημοσιεύματα. Η επίθεση που δέχθηκε η Κούνεβα πραγματοποιήθηκε λίγες μέρες μετά από την εκδήλωση της εξεγερσιακής διαδικασίας που ακολούθησε την εν ψυχρώ δολοφονία του Γρηγορόπουλου. Στις εξεγερσιακές συνθήκες που διαμορφώθηκαν εκείνο το διάστημα, τόσο τα υποκείμενα που συμμετείχαν σε αυτές τις διαδικασίες όσο και αυτά που τις παρακολουθούσαν από απόσταση «ασφαλείας» ύψωσαν τις φωνές τους, διεκδίκησαν το δημόσιο χώρο και λόγο και αμφισβήτησαν εμπράκτως τόσο τους κατασταλτικούς μηχανισμούς της εξουσίας όσο και την ίδια εξουσία. Συνειδητοποίησαν ότι τα σώματά τους αλλά και η ζωή τους ήταν υπόθεση του κράτους και όχι δική τους

καθώς και ότι η ζωή τους είναι το όριο για τη ζωή που ορίζει η εξουσία.

Επιπλέον, η επίθεση εναντίον της Κούνεβα ήταν μια έμφυλη επίθεση καθώς διαπράχθηκε από δύο άνδρες σε μια γυναίκα. Η απάντηση στην έμφυλη βία που δέχθηκε η Κούνεβα ήταν μια από τις φεμινιστικές στιγμές που ακολούθησαν τον Δεκέμβρη του 2008. Στη συνέχεια δημιουργήθηκαν αρκετές φεμινιστικές και λοατκι ομάδες που θίγουν και θέτουν στην πολιτική ατζέντα, κινηματική και θεσμική, την έμφυλη βία, τα δικαιώματα της λοατκι κοινότητας. Άλλο ένα τέτοιο παράδειγμα ήταν η αντίδραση του κινήματος μέσα από τη δημιουργία συνελεύσεων και δράσεων για την υπόθεση της διαπόμπευσης των οροθετικών γυναικών από τον κ. Χρυσοχοΐδη και τον κ. Λοβέρδο. Αποτιμώντας την έμφυλη διάσταση του Δεκέμβρη θα λέγαμε ότι είχε έντονα τα στοιχεία μιας μάτσο κουλτούρας που χαρακτηρίζεται από την ανάδυση μιας έντονα ηγεμονικής αρρενωπότητας. Τα σεξιστικά συνθήματα αλλά και η έντονα «στρατιωτική» αντιμετώπιση των πορειών ήταν κάποια από τα δείγματα αυτής της κουλτούρας. Ακριβώς, όμως, επειδή ο Δεκέμβρης είχε πολλές πτυχές και όχι μόνο μία ταυτόχρονα ήταν δυνατό να δεις και θηλυκά και λοατκι υποκείμενα να συμμετέχουν με τον δικό τους τρόπο στις πορείες και εν γένει στις πολιτικές διαδικασίες. Ο Δεκέμβρης «άνοιξε» τον δρόμο για την επανοικειοποίηση του δημόσιου χώρου από τα θηλυκά και τα λοατκι υποκείμενα.

Η επίθεση που δέχθηκε η Κωνσταντίνα Κούνεβα τοποθετείται χρονικά, κοινωνικά και πολιτικά σε μια περίοδο έντονης ανάδυσης και ανάδειξης ριζοσπαστικών λόγων, οι οποίοι έχουν ταυτιστεί από το συντηρητικό συγκείμενο ως απορρυθμιστικοί και αποδιοργανωτικοί.

Τα συνθήματα αλληλεγγύης που γράφτηκαν εκείνο το διάστημα στην Αθήνα, οι αφίσες που τοιχοκολλήθηκαν και τα κείμενα που τυπώθηκαν, δείχνουν ότι η περίπτωση της Κούνεβα συσπείρωσε ένα ευρύ κομμάτι του κόσμου που κατάφερε να δει πέρα από τα χαραγμένα στο σώμα της Κούνεβα σύνορα και να αναγνωρίσει το

δικό του πρόσωπο στο πρόσωπο της Κούνεβα, όπως λίγο καιρό νωρίτερα είχε δει το πρόσωπό του στο πρόσωπο του Γρηγορόπουλου. Η Κούνεβα ήταν μια εικόνα από το μέλλον που θα ακολουθούσε. Από έναν εργασιακό μεσαίωνα που δεν έπληξε μόνο τους μετανάστες αλλά και τους ντόπιους. Τα δύο πρόσωπα του Δεκέμβρη, ο Γρηγορόπουλος και η Κούνεβα ήταν η εικόνα από ένα μέλλον που ήρθε σύντομα και συνέτριψε όλες τις βεβαιότητες. Η καταστολή, η ανεργία, η επισφάλεια αλλά και η αλληλεγγύη και η αντίσταση ήταν αυτά που ακολούθησαν και τα είχε προμηνύσει ο Δεκέμβρης μέσα από αυτά τα δύο γεγονότα.

Ο Δεκέμβρης συμπύκνωσε πολλά νοήματα και ταυτόχρονα αποτέλεσε το έδαφος για να δημιουργηθούν συνθήκες αμφισβήτησης όλων εκείνων των σταθερών και των κανονικοτήτων που μέχρι τότε χαρακτήριζαν την ελληνική κοινωνία. Ένα κομμάτι της κοινωνίας επηρεάστηκε με ένα βαθύ και σε μεγάλο βαθμό ανεξίτηλο τρόπο από όλη αυτή την εξεγερσιακή κατάσταση και ανέπτυξε διαφορετικά αντανakλαστικά απέναντι στο κράτος, την καταστολή, στα ανθρώπινα δικαιώματα. Η έννοια της αλληλεγγύης που τόσο έμπρακτα δόθηκε στην Κ. Κούνεβα είχε τις ρίζες της σε αυτές τις σχέσεις που αναπτύχθηκαν τις δύο εβδομάδες του Δεκέμβρη. Ετερόκλητες πολιτικά, κοινωνικά και οικονομικά ομάδες και άνθρωποι βρέθηκαν μαζί στο δρόμο, στα αμφιθέατρα, στη ζωή. Αυτό θα το δούμε ξανά μερικά χρόνια αργότερα στο κίνημα των πλατειών και για τις περισσότερες/ους που βρέθηκαν σε αυτές τις διαδικασίες είχε προηγηθεί εκείνος ο Δεκέμβρης που είχε δημιουργήσει την πεποίθηση ότι όλα είναι πιθανά.

Ο Δεκέμβρης ήταν όλα αυτά που μέχρι τότε ονειρευόμασταν να γίνουμε και σε μεγάλο βαθμό γίναμε. Ακολούθησαν πολλοί Δεκέμβρηδες, 11. Σε αυτούς, είδαμε πολλά πράγματα να αλλάζουν μέσα μας και έξω μας. Μα όσοι ζήσαμε τότε νιώσαμε πραγματικά ΑΝΘΡΩΠΟΙ και αυτό δεν αλλάζει.

Μία, δύο, πολλές οικογένειες (στον ελληνικό κινηματογράφο) : Η αναπαράσταση της οικογένειας στον Κυνόδοντα και τη Στρέλλα

πρώτη δημοσίευση στο περιοδικό [Κιουρί@](#), τχ. 1, με θέμα την οικογένεια

της Αναστασίας Ευστράτογλου

Το 2009, ήταν σίγουρα μια χρονιά-τομή για τον ελληνικό κινηματογράφο. Σε διάστημα μόλις λίγων ημερών, κυκλοφόρησαν δυο ταινίες που ήρθαν για να αλλάξουν σε βάθος όσα ήξερε για τον εαυτό του το σινεμά αυτής της χώρας.

Ο Κυνόδοντας, από τη μία, είναι αναμφίβολα η ταινία-δημιουργός του λεγόμενου greek weird wave, του ρεύματος εκείνου με το μεγάλο παράδοξο: είναι σίγουρα πολύ υπαρκτό, κι όμως όλες και όλοι οι σχετικοί δημιουργοί, αρνούνται την ένταξή τους σε αυτό, αφήνοντας τα όριά του ανοιχτά σε περισσότερο ή λιγότερο συσταλτικές ερμηνείες. Ένα από τα βασικά συνεκτικά στοιχεία που κάνουν το «κίνημα» αυτό που είναι, είναι η οικογένεια, που αποδομείται βίαια (όμως όχι όσο βίαια φαίνεται να είναι η ίδια), ξεγυμνώνεται στο φακό και απομένει ένα συνονθύλευμα εξουσιαστικών, τραυματικών και δυσλειτουργικών σχέσεων. Η Στρέλλα, από την άλλη, μια ταινία που δύσκολα θα εντασσόταν στο greek weird, θα μπορούσε να ιδωθεί ως η άλλη όψη του: σε ένα παράλληλο κινηματογραφικό σύμπαν, θα μπορούσε να αποτελέσει αυτή την εκκίνηση ενός διαφορετικού wave, εξίσου ρηξικέλευθου και σχεδόν εξίσου disturbing, αλλά με εκ διαμέτρου αντίθετη οπτική πάνω στα πράγματα: η οικογένεια αποδομείται μεν, έως και γελοιοποιείται, όμως, ακριβώς επειδή

είναι μια κοινωνική κατασκευή, μπορεί να γκρεμιστεί και να ξαναχτιστεί από την αρχή, έτσι ώστε να μπορούμε πραγματικά να υπάρχουμε μέσα σε αυτήν.

Έχουν γραφτεί πολλές σελίδες για τις δομικές αλληγορίες των δυο ταινιών, είτε για τις μεταφορές του Κυνόδοντα που θυμίζουν Παλαιά Διαθήκη¹, είτε για την οιδιποδική «τραγικότητα» της Στρέλλας². Το σίγουρο είναι πως, και στις δυο περιπτώσεις, οι αρχετυπικές μορφές και καταστάσεις δρουν ισχυρά αλλά και υπόγεια, χωρίς να μειώνουν σε καμία στιγμή το σύγχρονο χαρακτήρα της κριτικής τόσο στην οικογένεια, όσο και στην κοινωνία συνολικά.

Αν έπρεπε να περιγραφεί ο Κυνόδοντας με μια λέξη, αυτή θα ήταν μάλλον η αλληγορία.

Βλέποντας την ταινία, νιώθεις πως δεν είναι η πλοκή και η αλληλουχία των γεγονότων αυτό που τη συνέχει, αλλά οι αλληπάλληλες μεταφορές, που συνδέονται πολλαπλά μεταξύ τους και εξελίσσονται. Η οικογένεια μοιάζει να είναι ένας μικρόκοσμος, έξω από τον οποίο δεν ξέρουμε τι υπάρχει, και δε μας νοιάζει. Η αντίληψη, εξάλλου, ότι η οικογένεια είναι το κύτταρο της κοινωνικότητας και μια αναγκαία προϋπόθεσή της, ότι οι οργανωμένες κοινωνίες «στήθηκαν» πάνω σε αυτήν ή αποτελούν εξέλιξή της, σημάδεψε τις κοινωνικές (και όχι μόνο) επιστήμες, αλλά και τον κοινό νου, για αιώνες μέχρι και σήμερα. Με απλά λόγια, μας είναι αδύνατον να σκεφτούμε μια πραγματικότητα – πόσο μάλλον μια ελληνική πραγματικότητα – χωρίς οικογένεια, και μας είναι εξίσου αδύνατον να διακρίνουμε το βαθμό στον οποίο μας καθορίζει και μας εξουσιάζει (με όλες τις δυνατές έννοιες του όρου), και άρα να τον επερωτήσουμε και να επιχειρήσουμε να τον αποδομήσουμε.

Ο πατέρας, ο μόνος που επιτρέπεται (με βάση ένα σύστημα κανόνων που ο ίδιος έχει κατασκευάσει) να έχει επαφή με τον έξω κόσμο. Ένας πραγματικός *pater familias*, που κατασκευάζει με τη βοήθεια της μητέρας ένα σύμπαν εγκλεισμού, αλλοιωμένων

νοημάτων και απόλυτου εξουσιασμού των πράξεων και των σκέψεων, αλλά κυρίως των δυνατοτήτων πράξης και σκέψης: ο κόσμος φτάνει ως το φράχτη, και στα παιδιά δε δίνεται η ευκαιρία να διανοηθούν ορίζοντες, πραγματικούς και μη, πέρα από αυτόν. Ο πατέρας δε μοιάζει να ασκεί με ηδονικούς όρους την εξουσία του. Δεν απολαμβάνει να περιορίζει ή να χτυπά τα παιδιά του, και αυτό μας εμποδίζει να τον τακτοποιήσουμε ως ένα κοινωνιοπαθές πλάσμα που δεν έχει σχέση με τον «πραγματικό», καθημερινό ιδεότυπο του πατέρα και να ησυχάσουμε. Αντίθετα, δείχνει να επιθυμεί να τα προστατεύσει και να τα κρατήσει μακριά από τους κινδύνους ενός κόσμου που μπορεί να τα μολύνει. Στο πρόσωπό του βλέπουμε τον κάθε πατέρα, τον τρόπο με τον οποίο η κάθε οικογένεια συμβάλλει καθοριστικά στη συγκρότηση των υποκειμενικοτήτων των παιδιών και έχει τη δύναμη να επικαθορίσει τον κόσμο στον οποίο ζουν και να δημιουργήσει τεράστιες «μαύρες περιοχές», να καλύψει με ένα μανδύα όψεις της πραγματικότητας που θέλει να αγνοούν.

Η μητέρα, μια φιγούρα τραγική και συνδεδετική: γνωρίζει την ύπαρξη μιας πραγματικότητας έξω από το σπίτι και συναινεί στην αποκοπή της από αυτήν.

Έτσι, συνδέει τους δυο κόσμους, τον απέραντο και επικίνδυνο, με τον περιορισμένο και ελεγχόμενο, και επιτείνει την τραγικότητά της, μέσα από τον εθελούσιο εγκλεισμό σε ένα παραμορφωμένο σύμπαν. Είναι μια ενδιάμεση μορφή, που ασκεί εξουσία (είναι χαρακτηριστική η σκηνή που φωνάζει και καθοδηγεί τα παιδιά που έχουν δεμένα τα μάτια γιατί εξάλλου την εξουσία δεν την βλέπεις, όμως είναι εκκωφαντικά εκεί), αλλά και υπόκειται σε αυτήν (εξίσου χαρακτηριστική η σκηνή που στέκεται στα τέσσερα και γαβγίζει δίπλα στα παιδιά της σύμφωνα με τις εντολές του συζύγου – γιατί όση εξουσία κι αν αποκτήσει μια γυναίκα, πάντα υπάρχει ένας άντρας που είναι ισχυρότερος και έχει το δικαίωμα να ασκεί αυτός τη δική του εξουσία επάνω της). Είναι σαφέστατος ο περίπλοκος ρόλος των γυναικών μέσα στην οικογένεια, αφού και ασκούν εξουσία (πάνω στα παιδιά) και την υφίστανται, τη στιγμή που η έμφυλη κατανομή ρόλων έχει

προβλέπει γι' αυτές τον ιδιωτικό χώρο και την οικογένεια, κρατώντας τις μακριά από το δημόσιο χώρο, που είναι ανδρική αρένα.

Τα παιδιά, τα «θύματα» της κατάστασης, που μοιάζουν αφύσικα και μουδιασμένα. Τα παιδιά δεν έχουν ονόματα, μόνο ρόλους. Υπακούν σε εντολές, όταν αποτυγχάνουν τιμωρούνται, όταν τα καταφέρνουν επιβραβεύονται με κάτι φτηνό και άχρηστο, που όμως έχει κατασκευαστεί σαν σημαντικό και πολύ επιθυμητό. Ο γιος, που ως άντρας και ο ίδιος έχει το δικαίωμα να δέχεται μια επιρροή από τον έξω κόσμο, η Χριστίνα (η μοναδική επώνυμη φιγούρα της ταινίας), η οποία υπάρχει για να ικανοποιεί τις σεξουαλικές «ορμές» του, κάτι που φυσικά δεν προβλέπεται για τις κόρες. Αυτό, βέβαια, η ταινία το κάνει να μοιάζει εντελώς παράλογο, αφού και τα κορίτσια (ιδίως η μεγαλύτερη κόρη) έχουν σεξουαλικές αναζητήσεις, που όμως δε μπορούν να ικανοποιήσουν παρά μεταξύ τους. Όταν η μεγάλη κόρη επιλέγεται για να αντικαταστήσει τη Χριστίνα στην «ικανοποίηση των αναγκών» του γιου, σε μια αρχετυπική σκηνή αιμομιξίας (που ακολουθεί την εξίσου αρχετυπική διαδικασία επιλογής της επόμενης σεξουαλικής συντρόφου του γιου ανάμεσα στις δυο κόρες που παρουσιάζονται μπροστά του γυμνές), σχηματοποιείται η ετερο-αναφορική ιδιότητα του γυναικείου σώματος: υπάρχει όχι για τον εαυτό του, αλλά για κάποιον άλλον.

Συνολικά, η οικογένεια του Κυνόδοντα είναι ένας μηχανισμός εξουσίας. Υλικός, γιατί είναι ανατριχιαστικά υλική η έγκλειστη πραγματικότητα των παιδιών, η σφαγή του μεγάλου φαντασιακού εχθρού (ενός μικρού γατιού), η νοσοκομειακή γύμνια των παιδιών που ασφυκτιούν και των γονιών που παίζουν μια γκροτέσκα και παράλογη θεατρική παράσταση. Ιδεολογικός, γιατί κατασκευάζει ένα αυτόνομο σύμπαν σχέσεων και νοημάτων που διαρκώς προσπαθεί να αποκρούει τις επιθέσεις που δέχεται από τον έξω κόσμο. Τα αεροπλάνα που πετούν, τα μόνα που δημιουργούν μια αίσθηση ελευθερίας μέσα στην ταινία, κατασκευάζονται μέσα σε αυτό το σύμπαν ως άχρηστα παιχνίδια, έτσι και η ίδια η ελευθερία ως ένα ανόητο παιχνίδι, το οποίο απεχθάνονται όσες και όσοι δεν

το έχουν, ευχόμενες να πέσουν επιτέλους τα αεροπλανάκια.

Όμως ο κόσμος των παιδιών δεν είναι κατασκευασμένος από απαγορεύσεις. Τα «μη» σχεδόν δεν ακούγονται στη διάρκεια της ταινίας. Αυτό που κυριαρχεί είναι η θετική, παραγωγική διάσταση της εξουσίας: δημιουργεί κόσμους, εικόνες, αλήθειες, κινδύνους και εχθρούς.

Συγκροτεί υποκείμενα, φτιάχνει ανθρώπους με σκέψεις, όνειρα, φόβους, προτιμήσεις. Που όμως δεν είναι ποτέ ελεύθερα. Υπόκεινται μόνιμα στην επιτήρηση και στην εξουσία, πρώτα στη θετική της διάσταση και, στο ύστατο σημείο, στην αρνητική και απαγορευτική. Αυτό κάνει η οικογένεια στον Κυνόδοντα, αυτό κάνουν όλοι οι μηχανισμοί κοινωνικοποίησης (και άρα εξουσίας), βασικός εκ των οποίων είναι και η ίδια η οικογένεια, που όσο κι αν παρουσιάζεται ως η μόνη αμόλυνη και προστατευτική, δεν πάύει να παράγει και να αναπαράγει περιορισμούς, καταπίεσεις, έμφυλους ρόλους, συνειδήσεις και ανελευθερία. Είναι, δηλαδή, μια «μικρογραφία της κοινωνίας», στο βαθμό που η οικογένεια διέπεται από τις μακρο-κοινωνικές σχέσεις, είναι ένα πεδίο εξουσίας, καταπίεσης, μοριακού φασισμού και έμφυλου καταμερισμού, όσο και ο κόσμος έξω από αυτήν.

θα μπορούσε να ειπωθεί ότι η Στρέλλα κινείται στον αντίποδα αυτής της οπτικής, όμως αυτό δεν ισχύει απόλυτα. Και εδώ, η σύλληψη της πυρηνικής οικογένειας που προϋποθέτει την επιτελεστικότητα των κυρίαρχων έμφυλων ρόλων, αποδομείται πολύ γρήγορα και απόλυτα, από αρκετά διαφορετική σκοπιά.. Η Στ(ρ)έλλα, πρώην Λεωνίδα, ερωτεύεται και συνάπτει εν γνώσει της μια σεξουαλική σχέση με έναν άνδρα που, στην κορύφωση της ταινίας, αποδεικνύεται πατέρα της. Αυτός αποφυλακίζεται μετά από 15 χρόνια εγκλεισμού, που ακολούθησε το φόνο του αδελφού της γυναίκας του (η οποία έχει πεθάνει και δεν αναφέρεται καθόλου στην ταινία), επειδή τον έπιασε σε μια ερωτική στιγμή με τον έφηβο Λεωνίδα. Συνολικά, ολόκληρη η ταινία μοιάζει να γελάει κοροϊδευτικά με την εντελώς αυθαίρετη φυσικοποίηση της οικογένειας, που δεν είναι τίποτα περισσότερο από μια κοινωνική κατασκευή, μια σύμβαση την οποία με πάθος υπερασπίζεται η (ελληνική, ιδίως) κοινωνία, και μάλιστα στην παραδοσιακή μορφή της. Στην πορεία της υπόθεσης, η πυρηνική οικογένεια καταλήγει να θυμίζει ένα άδειο κέλυφος, που δε σημαίνει τίποτα πραγματικό (στην αρχική της μορφή τουλάχιστον) για κανένα από τα μέλη της, αφού όλα δρουν (πολύ) έξω από τους τυπικούς ρόλους και τα συνεπαγόμενα όρια που τους αποδίδονται

κοινωνικά.

Δεν αισθάνονται το ένα για το άλλο τίποτα απ' όσα «θα έπρεπε». Δεν πληρείται καμιά από τις προϋποθέσεις που υφίστανται, ώστε να θεωρηθεί ένα σύνολο ανθρώπων οικογένεια, πέρα από τους δεσμούς του αίματος.

Μάλιστα, η οικογένεια της Στρέλλας μοιάζει να είναι αποφασισμένη να αγνοήσει επιδεικτικά κάθε στερεότυπο που συνδέεται με την οικογένεια όπως την ξέραμε: την ταυτότητα φύλου (η ίδια η ταινία έχει το όνομα της τρανς γυναίκας που πρωταγωνιστεί), το σεξουαλικό προσανατολισμό (ο ανήλικος γιος συνάπτει μια σύντομη ερωτική σχέση με το θείο του), τη σεξουαλικότητα εν γένει (η Στρέλλα θυμάται με αγάπη το θείο της και τη σχέση τους σαν κάτι που δεν ήταν τραυματικό), ακόμη και το ταμπού της αιμομιξίας.

Αυτό που καταδεικνύεται emphaticά είναι ο απόλυτα σουρεαλιστικός τρόπος με τον οποίο όλες οι πολύ πραγματικές καταστάσεις και συνέπειες που συνδέονται με την ύπαρξη της οικογένειας, όλα όσα περιγράφει ο Κυνόδοντας, τα δημιουργεί η οικογένεια, ούσα μια εντελώς αυθαίρετη κοινωνική κατασκευή, που συχνά καταλήγει τελείως κενή περιεχομένου, μόνο ένα σύνολο ανίσχυρων συμβάσεων που, την κρίσιμη στιγμή, δεν έχουν καμιά σημασία. Είναι χαρακτηριστικός ο διάλογος ανάμεσα στη Στρέλλα και το Γιώργο, όταν αυτός ανακαλύπτει πως είναι πατέρας της και πως εκείνη το γνώριζε από την αρχή:

Σ: Σκέφτηκα να σε παρακολουθήσω για να σε δω μόνο. Πίστεψέ με. Θα σε έβλεπα και όλα θα τελείωναν εκεί. [...] Αλλά μετά την πάτησα. Αφέθηκα. Είναι, βλέπεις, που είμαι κι εγώ «έτσι», που κάνω αυτή τη ζωή. Και για μένα, η αλήθεια είναι, ήσουν ένας άντρας ξένος. Και μου άρεσες.

Γ: Και έπρεπε να με γαμήσεις;;

Σ: Το ένα έφερε το άλλο. Σε ήθελα όπως με ήθελες κι εσύ. [...] Εσύ μου ρίχτηκες πρώτος.

Γ: Ναι αλλά δεν το ήξερα!!

Σ: Ναι αλλά τι σημασία έχει αυτό;;

Γ: Πως είμαι πατέρας σου;;!!

Σ: Ναι αλλά για μένα ήσουν ένας ξένος! Ούτε καν θυμόμουν πώς μοιάζεις! [...]

Γ: Όμως το ήξερες εσύ (πως είμαι πατέρας σου).

Σ: Ναι αλλά δεν το αισθανόμουν! Γιατί στην πραγματικότητα είμαστε δυο ξένοι. Κοίταξέ με. Μοιάζω εγώ με το Λεωνίδα;

Γ: Δεν ξέρω, δεν ξέρω πια τίποτα.

Σ: Ξέρεις. Κι οι δυο ξέρουμε.

Γ: Είσαι άρρωστη.

Σ: Όχι. Δεν ήθελα να σε χάσω! Ούτε τώρα θέλω!

Στο σημείο αυτό, γίνεται απόλυτα σαφές το γεγονός ότι η οικογένεια, παρόλο που είναι μια πολύ πραγματική δομή με πολύ πραγματικές ιδιότητες και συνέπειες, δεν υφίσταται παρά μόνο επειδή οι κοινωνίες τη συγκροτούν ως τέτοια. Υπάρχουν περιπτώσεις όπως αυτή, που αυτή η κατασκευή «αποτυγχάνει». Άνθρωποι που θα έπρεπε να αισθάνονται πως συνδέονται με οικογενειακούς δεσμούς, αισθάνονται ξένοι, ή αισθάνονται πράγματα «ακατάλληλα» για τις συνθήκες. Οι δεσμοί αίματος δεν παίζουν κανένα ρόλο. Αντίθετα ο αποφασιστικός παράγοντας, που μετατρέπει μια ομάδα ανθρώπων που μοιράζονται κοινό DNA σε οικογένεια, είναι η πεποίθηση πως είναι οικογένεια. Είναι η αντίστοιχη συνείδηση, οι συναισθηματικές σχέσεις, τα βιώματα. Όταν αυτά λείπουν, αυτό που μένει είναι άνθρωποι που μπορούν, δυνητικά, να σχηματίσουν κάθε άλλου είδους σχέση, όπως συνέβη και στην ταινία.

Σε μια από τις επόμενες σκηνές, ο Γιώργος επιτίθεται στη Στρέλλα και τη χτυπά, σε μια κατάσταση έκρηξης και αδυναμίας

να διαχειριστεί όσα έμαθε, αλλά και το γεγονός πως η Στρέλλα (ως παιδί του, πλέον) είναι σεξεργάτρια. Εδώ κάνει την εμφάνισή της η (πανταχού παρούσα στην πραγματικότητα) έμφυλη βία που υφίστανται οι γυναίκες εν γένει, αλλά ειδικά οι τρανς γυναίκες, τόσο μέσα στο οικογενειακό πλαίσιο όσο και έξω από αυτό. Η ιδέα πως τα γυναικεία και τα τρανσέξουαλ σώματα μπορούν να υπόκεινται σε κάθε είδους διάθεση, είτε ενεργητική (πράξη), είτε λιγότερο ενεργητική (ανδρικό βλέμμα), είναι παλιά όσο και η πατριαρχία. Και πάλι εδώ η οικογένεια αποτελεί ένα μικροπεδίο εφαρμογής ευρύτερων κοινωνικών πρακτικών, όπως η έμφυλη βία. Η Στρέλλα απαντά, αφήνοντας λίγα περιθώρια, με το «είναι λίγο αργά για να έχω πατέρα και γκόμενο να με ελέγχει», ξεκαθαρίζοντας ακριβώς πως είναι η μόνη που έχει έλεγχο πάνω στο σώμα και στη ζωή της. Την ίδια στιγμή, ο χαρακτήρας του Γιώργου, που σε όλη τη διάρκεια της ταινίας ακροβατεί ανάμεσα στις αντιφάσεις του μάτσο και της ευαισθησίας, φτάνει στην κορύφωση του αδιεξόδου του. Από εκείνο το σημείο και μετά, τα πράγματα παίρνουν μια ενδιαφέρουσα τροπή.

Αυτό που διαφοροποιεί καθοριστικά τη Στρέλλα από τις περισσότερες ταινίες του greek weird wave, είναι ότι, αφού αποδομήσει και περιγελάσει τη δομή της οικογένειας πυρηνικού/εξ αίματος προτύπου, προχωρά παρακάτω και χτίζει μια νέου τύπου οικογένεια, αντιπαραθετική σε κάθε στερεότυπο και συντηρητισμό.

Στο τέλος της ταινίας, το βράδυ της Πρωτοχρονιάς, βλέπουμε τη Στρέλλα και το Γιώργο, τον μάλλον κουήρ φίλο της, με το μωρό αδερφάκι του, αλλά και τον γκέι, πρώην συγκρατούμενο του Γιώργου μαζί με έναν μετανάστη φίλο του, να μοιράζονται μια απολύτως οικογενειακή στιγμή. Η σκηνή αυτή, που έχει προετοιμαστεί από πολλές επιμέρους στιγμές κατά μήκος της ταινίας, στιγμές που περιγράφουν την εξέλιξη των σχέσεων των χαρακτήρων αλλά και την εμβάθυνση της μεταξύ τους εγγύτητας, μοιάζει να είναι η κορύφωση όλης της ταινίας. Μια καινούρια, αντισυμβατική οικογένεια αναδύεται μέσα από τις στάχτες μιας

παλιάς και συμβατικής. Τελικά, μοιάζει πολύ πιο φυσική μια ρευστή κατάσταση, όπου η αγάπη δεν τεμαχίζεται για να χωρέσει στο σχήμα μιας κοινωνικής σύμβασης, οι συναισθηματικές σχέσεις μπορούν να είναι πραγματικές όσο και αδιευκρίνιστες, αφού δε μαθαίνουμε ποτέ πώς εξελίσσονται οι σχέσεις των παρευρισκόμενων στο πρωτοχρονιάτικο τραπέζι, και η οικογένεια χτίζεται πάνω στη συνείδηση (αλλά και στην επιθυμία) των ανθρώπων να είναι μαζί ως οικογένεια.

Με έναν τρόπο, ο Κυνόδοντας και η Στρέλλα αποτελούν διαφορετικές όψεις του ίδιου πράγματος, γι' αυτό λειτουργούν κάπως συμπληρωματικά.

Πρόκειται για δυο προσπάθειες του ελληνικού κινηματογράφου να «χτυπήσουν», από διαφορετικές πλευρές, τον ίδιο στόχο: την αγία ελληνική οικογένεια και την υποκρισία που συχνά τη συνοδεύει. Δεν είναι τυχαίο ότι και οι δυο ταινίες χάρισαν στον ελληνικό κινηματογράφο μια καινούρια εξωστρέφεια, δείχνοντας ότι, παρά την «ελληνικότητά» τους, τα όσα είχαν να πουν αφορούν καταστάσεις που ξεπερνούν τα στενά όρια μιας μικρής βαλκανικής χώρας. Η αναμέτρηση με το θεσμό της οικογένειας, τις συμβάσεις, την εξουσία και την καταπίεση που παράγει, αλλά και οι εναλλακτικές μορφές οικογένειας, οι δυνατότητες που ανοίγονται, όταν οι άνθρωποι κοιτιούνται στον καθρέφτη και σπάνε τον κυνόδοντά τους, είναι, μάλλον, μιας μορφής απελευθέρωση, μια ένδειξη ότι ιερά τέρατα υπάρχουν μόνο εκεί που τα κατασκευάζουμε.

1 □ Θοδωρής Κουτσογιαννόπουλος. (22.10.2009). Κριτική για τον Κυνόδοντα. Lifo. Διαθέσιμο στο <https://www.lifo.gr/now/culture/1431>

2 □ Δημήτρης Μπουράς. (20.12.2009). «Στρέλλα», η ζωή με δύο όψεις, Η Καθημερινή. Διαθέσιμο στο <http://www.kathimerini.gr/379971/article/politismos/arxeio-politismoy/strella-h-zwh-me-dyo-oyeis>,

Είτε Ζακ είτε Zackie, η αλληλεγγύη θα νικήσει

της Ελιάνας Καναβέλη

(μορφή του κειμένου αποτέλεσε εισήγηση σε εκδήλωση για τα 10 χρόνια λειτουργίας του ΕΚΧ Βοτανικός Κήπος Πετρούπολης)

«Απλά υποσχέσου μου ποτέ μας να μην γίνουμε αυτοί»

Ο Ζακ Κωστόπουλος δολοφονήθηκε αφού πρώτα λιντσαρίστηκε από τους λεγόμενους «ευυπόληπτους» πολίτες, τους «νοικοκυραίους» αυτής της κοινωνίας πριν από ένα χρόνο στη Γλάδστωνος, σε ένα δρόμο δίπλα στην Ομόνοια, μεσημέρι με θεατές. Ομολογουμένως μια εικόνα ασυνήθιστη ή τελικά όχι και τόσο;

Ο Ζακ Κωστόπουλος δολοφονήθηκε πολλαπλά. Δολοφονήθηκε από τις κλωτσιές του κοσμηματοπώλη και του μεσίτη. Ο κοσμηματοπώλης δε με περίσσεια απανθρωπιά όχι μόνο τον σκότωσε στην κυριολεξία, αλλά και στη συνέχεια «αξιοποιώντας» τα social media εξαπέλυσε ακροδεξιές κορώνες προσπαθώντας να δικαιολογήσει την πράξη του και αποκαλύπτοντας τελικά ποιος πραγματικά είναι. Δολοφονήθηκε από την αστυνομία, οι οποίοι σε έναν αιμόφυρτο άνθρωπο που βρίσκεται καταγής βάζουν χειροπέδες και τον χτυπάν στο κεφάλι. Δολοφονήθηκε από τον διασώστη του ΕΚΑΒ, ο οποίος δεν έκανε τίποτα για να παρεμποδίσει το «έργο» των υπολοίπων και φυσικά από τους παρευρισκόμενους, κάποιοι από τους οποίους είχαν σηκώσει τα κινητά για να αποτυπώσουν την σκηνή και μετέπειτα να την πουλήσουν σε κάποιο από τα ΜΜΕ ενώ κάποιοι άλλοι παρέμειναν σιωπηλοί. Εξαίρεση αποτέλεσε μόνο ένας πολίτης, ο οποίος προσπάθησε να αποτρέψει το μοιραίο γεγονός. Τέλος, δολοφονήθηκε από τα ΜΜΕ, τα οποία υιοθετώντας απόλυτα το δελτίο τύπου της αστυνομίας μίλησαν για έναν «τοξικοεξαρτημένο ληστή», ο οποίος αποπειράθηκε να ληστέψει το κατάστημα του

κοσμηματοπώλη. Και παρουσιάστηκε με τέτοιο τρόπο ώστε αν κάποιος είναι τοξικοεξαρτημένος ληστής να δικαιολογείται ο βίαιος θάνατός του, βάζοντας με αυτόν τον τρόπο το όριο αναφορικά με το ποια ζωή είναι άξια να βιωθεί και ποια όχι σύμφωνα με τον κυρίαρχο λόγο, τοποθετώντας ταυτόχρονα την ιδιοκτησία πιο πάνω από τη ζωή.

Αν λοιπόν ο Ζακ Κωστόπουλος δεν ήταν αυτός που ήταν, ένας άνθρωπος του κινήματος και ακτιβιστής, ένας άνθρωπος με πολιτικό λόγο και θέση στο δημόσιο χώρο και λόγο τι ακριβώς θα γινόταν με τη συγκεκριμένη υπόθεση; Μάλλον θα οδηγούνταν στις καλένδες. Είναι χαρακτηριστική η αδιαφορία των αρχών για την εξιχνίαση της υπόθεσης καθώς ένα χρόνο μετά και παρόλο που η υπόθεση αναδείχτηκε και αναδεικνύεται διαρκώς από την οικογένειά του, τους δικηγόρους του και το κίνημα, μόλις πριν από λίγο διάστημα και μετά από πολλή πίεση ο εισαγγελέας πρότεινε την παραπομπή σε δίκη για το αδίκημα της πρόκλησης θανατηφόρου σωματικής βλάβης και όχι ανθρωποκτονίας με δόλο ή ενδεχόμενο δόλο των δύο φυσικών αυτουργών και των τεσσάρων αστυνομικών διατηρώντας με αυτό τον τρόπο το πιο ελαφρύ ποινικό πλαίσιο.

Δυστυχώς όμως δεν πέφτουμε από τα σύννεφα. Το έχουμε ξαναδεί σε πολλές περιπτώσεις ότι η δικαιοσύνη εθελοτυφλεί όταν έχει να προστατέψει τους «δικούς της», εξαντλώντας όλα τα νομικά «παραθυράκια» που θα απαλλάξουν ή θα μειώσουν ποινές. Χαρακτηριστικό παράδειγμα ήταν η υπόθεση της δολοφονίας του Αλέξανδρου Γρηγορόπουλου, όπου 10 χρόνια μετά ο Επαμεινώνδας Κορκονέας, ο δολοφόνος του βρίσκεται πλέον έξω, χωρίς να έχει δείξει κάποιου είδους μεταμέλεια για τη δολοφονία που διέπραξε εκείνη τη νύχτα της 6ης Δεκέμβρη του 2008. Το είδαμε και στην πρόταση της εισαγγελέως στη δίκη της Χρυσής Αυγής αναφορικά με την επίθεση που είχαν κάνει στον ΕΚΧ Συνεργείο, η οποία ζητούσε την απαλλαγή του Μίχου και του Λαγού λόγω πρότερου έντιμου βίου. Ευτυχώς δεν εισακούστηκε η πρότασή της και κηρύχτηκαν ένοχοι για ηθική αυτουργία. Το έχουμε δει πολλές φορές.

Αυτή είναι η μια όψη της υπόθεσης της δολοφονίας του Ζακ Κωστόπουλου, που αφορά την απονομή δικαιοσύνης και τη διαχείρισή της από τον κυρίαρχο λόγο. Μια άλλη είναι η στάση της κοινωνίας. Πρέπει να τονιστεί ότι στην συγκεκριμένη υπόθεση διακρίναμε πολλές όψεις της κοινωνίας. Από τη μια λοιπόν είδαμε την κοινωνία της αλληλεγγύης, της συντροφικότητας, της διεκδίκησης της αλήθειας και της απονομής δικαιοσύνης. Το κίνημα που εκδηλώθηκε μετά τη δολοφονία του Ζακ Κωστόπουλου ήταν η ελπίδα ότι κανείς και καμιά δεν μπορεί να είναι μόνος του/της, ούτε και στο θάνατο. Είναι η αλληλεγγύη μιας κοινωνίας βαθιά πολιτικής και κοινωνικής.

Από την άλλη είδαμε την όψη μιας κοινωνίας σάπιας, απάνθρωπης και μαυρόψυχης. Είναι η όψη μιας κοινωνίας που την αντιμετωπίζουμε καθημερινά μέσα από συμπεριφορές και αντιλήψεις. Ο χειρισμός της υπόθεσης από τα ΜΜΕ της υπόθεσης της δολοφονίας και η υιοθέτηση αυτής της οπτικής από ένα μεγάλο της κοινωνίας δείχνει την αποανθρωποποίηση και την απομάκρυνσή της από έννοιες όπως η ανθρωπιά, η κατανόηση, η ενσυναίσθηση και η αλληλεγγύη. Δείχνει την αποκοινωνικοποίηση και την υιοθέτηση μιας εξατομικευμένης διαχείρισης της καθημερινότητας από τους πολίτες όπου οι «άλλοι» είναι χρήσιμοι για να ορίζουν της ύπαρξή τους. Η αποανθρωποποίηση, αυτή η απώλεια των ανθρώπινων χαρακτηριστικών σχετίζεται με την περιρρέουσα κοινωνική ατμόσφαιρα. Οι άνθρωποι προέρχονται από μια βαθιά κρίση που έπληξε και συνεχίζει να πλήττει σε πολλά επίπεδα. Αυτή η βίωση των έντονων δυσκολιών αντί να οδηγήσει σε μια εξέγερση ή εναντίωση σε αυτούς που την προκάλεσαν οδηγεί στην εκδήλωση αρνητικών συμπεριφορών απέναντι στον συνάνθρωπο. Για όλα φταίει ο μετανάστης και ο πρόσφυγας, ο φτωχός, οι «άλλοι» και οι διαφορετικοί αυτής της κοινωνίας. Θα λέγαμε ότι πρόκειται για μια διεργασία που εμπλέκει εξίσου την ψυχική και κοινωνική βίωση της πραγματικότητας, στην οποία ο αδύνατος ταυτίζεται με τον δυνάστη του και στρέφεται εναντίον αυτού που βρίσκεται στην ίδια θέση με αυτόν.

Σύμφωνα με αυτήν την αντίληψη που ολοένα και περισσότερο εκδηλώνεται γύρω μας ο αδύναμος πολίτης δεν έχει θέση ή μάλλον έχει προκειμένου να θυμίζει σε αυτόν που θεωρείται δυνατός τι δεν θέλει να είναι, να ισχυροποιεί τη δική του ταυτότητα. Η Χρυσή Αυγή μπορεί να εκμηδενίζεται και να βουλιάζει, οι ιδέες της όμως, με τις οποίες εισχώρησε και βρήκε έδαφος στην κοινωνία δυστυχώς δεν εξαφανίστηκαν, δεν βούλιαξαν μαζί της. Υπάρχουν, εκδηλώνονται καθημερινά ακόμα και στα πιο μικρά πράγματα αλλά και στα μεγαλύτερα. Ένας στόχος είναι να διερευνήσουμε τους τρόπους με τους οποίους αυτήν την έννοια της αλληλεγγύης θα την κοινωνικοποιήσουμε, θα την κάνουμε βίωμα περισσότερων ανθρώπων ωστόσο φαινόμενα, όπως η δολοφονία του Ζακ Κωστόπουλου, της Ελένης Τοπαλούδη, των προσφύγων που πνίγονται, καίγονται ή ζουν σε απάνθρωπες συνθήκες δεν θα έχουν θέση ανάμεσά μας. Να μην ξαναγίνουμε μάρτυρες τέτοιων περιστατικών, μιας τέτοιας δολοφονίας. Γιατί ο δημόσιος χώρος πρέπει να βιώνεται απελευθερωτικά από τους πολίτες κι όχι ως ένα μέρος εχθρικό και επικίνδυνο.

Η Γυναίκοκτονία & το Κυνήγι Μαγισσών στην «Πολιτισμένη» Δύση

Δανάη Κασίμη

Δυστυχώς, η επικαιρότητα απάντησε με τρόπο αμείλικτο στους ένθερμους αντιπάλους του φεμινιστικού κινήματος. Η Έλενα, που δολοφονήθηκε από δύο άνδρες, μας έριξε μια γερή σφαλιάρα σοκάροντας ακόμα και τις αντιδραστικές φωνές που διαμαρτύρονται για τον δήθεν ολοκληρωτισμό του φεμινιστικού κινήματος. Το γεγονός ότι η Έλενα είναι μία Ελληνίδα που ζει

σε μία δυτική κοινωνία και όχι στην Αφρική ή στη Μέση Ανατολή, ενισχύει ακόμη περισσότερο το επιχείρημα ότι ο φεμινισμός όχι απλώς δεν αποτελεί ρεύμα μιας παλαιότερης εποχής στη Δύση αλλά θεωρείται αναγκαιότητα. Η φρικαλεότητα των βιασμών που έρχονται στο φως της δημοσιότητας και δεν κρύβονται πίσω από τις οχυρωμένες πόρτες των μικρών πόλεων και της φοβικής γειτονιάς, δεν αφήνουν περιθώρια για μεσοβέζικες αναλύσεις σχετικά με την πάταξη του σεξισμού και τον ξεριζωμό της πατριαρχίας.

Τα ριζοσπαστικά κινήματα στην Ευρώπη θα πρέπει να διεκδικήσουν παράλληλα την πραγματική ισότητα ανεξαρτήτως φύλου, χρώματος ή φυλής, διότι είτε μιλάμε για σεξισμό είτε για ρατσισμό, οι αιτίες έχουν κοινές ρίζες. Ο φασισμός εμπεριέχεται με κάθε έννοια στη γυναικοκτονία που πραγματοποιήθηκε στη Ρόδο από τους δύο άνδρες: μία γυναίκα αρνήθηκε κάνει σεξ με δύο άνδρες, οι οποίοι τη δολοφόνησαν επειδή αρνήθηκε. Βρισκόμαστε αντιμέτωποι/ες με μία πράξη απόλυτου σκοταδισμού, η οποία μας δείχνει ότι η γυναίκα δεν έχει δικαίωμα να αρνείται τη σεξουαλική επαφή. Πιο απλά, η γυναίκα είναι αντικείμενο και το σώμα της είναι προορισμένο να ικανοποιεί τους άνδρες και τίποτε άλλο. Δεν υπάρχει περίπτωση μία γυναίκα να εκφράσει την άρνησή της χωρίς να χαρακτηριστεί αρνητικά και να δεχτεί προσβλητικά σχόλια στην καλύτερη περίπτωση. Είναι λυπηρό το γεγονός ότι οι περισσότερες έχουμε μνήμες από τα σχολικά χρόνια μέχρι σήμερα που επιβεβαιώνουν αυτό το μισογύνικο φαντασιακό που αιωρείται σαν απειλή από την κόλαση και στις δυτικές κοινωνίες. Μεγάλο μέρος των ανδρών ήδη από νεαρή ηλικία, εκφραζόταν είτε υποτιμητικά απέναντι στις γυναίκες σαν εκείνες να μην είναι πλάσματα ικανά να ζουν όπως οι άνδρες ασκώντας τις ίδιες δραστηριότητες.

Ορισμένα μέσα μαζικής ενημέρωσης δε, φροντίζουν και πάλι να εκκολάπτουν ανερυθρίαστα το «αυγό του φιδιού» ενοχοποιώντας τα θύματα της έμφυλης βίας, τα οποία μετά θάνατον ή σε άλλες περιπτώσεις μεταγενέστερα, θα πρέπει να αποδείξουν ότι δεν προκάλεσαν με τη συμπεριφορά τους. Με άλλα λόγια, οι εκφραστές

αυτής της φασιστικής ανάγνωσης ισχυρίζονται ότι και μόνη η ύπαρξη των γυναικών είναι προκλητική. Είναι πραγματικά εξωφρενικό ότι οι γυναίκες ακόμη και σήμερα στην πολιτισμένη Δύση, αντιμετωπίζονται ως μάγισσες του Μεσαίωνα και ορισμένοι δημοσιογράφοι ως άλλοι «ιεροεξεταστές» διακηρύττουν με σθένος ποια είναι τα ηθικά όρια μέσα στα οποία θα πρέπει να κινούνται οι γυναίκες, οι γκέι, οι λεσβίες, οι τρανς έτσι ώστε να μην προκαλέσουν τα ένστικτα των υποψηφίων βιαστών. Με αυτόν τον τρόπο καλλιεργούν στις συνειδήσεις ενός αδρανούς τηλεοπτικού κοινού το αίσθημα της υποταγής στα πιο πατριαρχικά μοντέλα που μπορεί να συλλάβει ο ανθρώπινος νους. Εφοδιάζουν υπόρρητα τους αποχαυνωμένους ακροατές-τηλεθεατές με μισογύνικα εργαλεία έτσι ώστε να αποκτήσουν αντανακλαστικά που υπερασπίζονται τη «φυσική» ανάγκη των ανδρών για σεξουαλική ικανοποίηση. Ο άνδρας ως επιτέλεση στις πατριαρχικές κοινωνίες, δηλαδή το μοντέλο της ματσίλας, αποδεικνύεται καθημερινά στην Ελλάδα, ότι ζει και βασιλεύει όντας καλά ριζωμένο. Και όχι απλά είναι ριζωμένο, αλλά απ' ό, τι φαίνεται έχει τόσο πολλές ρίζες που ξεμπροστιάζονται μέσα από τη συστημική φρασεολογία των media, η οποία λειτουργεί διδακτικά σε μία κοινωνία, το μεγαλύτερο μέρος της οποίας στερείται κριτικής σκέψης.

Δεν είναι λοιπόν καθόλου ένα παιχνίδι συνδικαλισμού ο φεμινισμός, όπως αισχρά διαδίδουν κάποιοι. Η ένταξη του αντισεξιστικού λόγου, όπως και του αντιρατσιστικού, θα πρέπει να αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της πολιτικής ατζέντας της αριστεράς και της αναρχίας, όχι μόνο σε επίπεδο θεωρητικό αλλά καθημερινά στην πράξη. Είναι απαράδεκτο το γεγονός ότι στους κόλπους του κινήματος, υπάρχουν σχεδόν αποκλειστικά γυναίκες στις ομάδες που ασχολούνται με το φύλο, τον φεμινισμό και τον σεξισμό. Όσο ο φεμινισμός θεωρείται μια υποκατηγορία που απλά κάνει μπούγιο και υπάρχει όχι απλώς διακοσμητικά αλλά ως ένα θέμα υποδεέστερο σε σχέση με τα λοιπά προτάγματα για κοινωνική αλλαγή, τόσο το μίσος ενάντια στις γυναίκες και στα ΛΟΑΤΚΙ άτομα θα γιγαντώνεται με τέτοιο τρόπο που μια μέρα δε θα πιστεύουμε πώς εκτοξεύτηκαν τα ποσοστά της Χρυσής Αυγής και των λοιπών φασιστικών μορφωμάτων στην Ευρώπη και σε ολόκληρο

τον κόσμο.

Για το βιβλίο των Τζούντιθ Μπάτλερ & Αθηνάς Αθανασίου “Απ-αλλοτρίωση: Η επιτελεστικότητα στο Πολιτικό”

Του Σίμου Ανδρονίδη

*«Εσύ με τέτοιο πανικό νυμφόληπτος νέτιος ή όμβριος πού πας; Αποκοιμήσου φουκαρά μου στα άμφια. Ήσουνά μέγας ιερέας χρισμένος απ' τη Σκοτία μητερούλα στα σωματίδια του Φωτός ήξερες απ' έξω κι ανακατωτά την Παρουσία φόβος και τρόμος ήσουνά στην Ψυχολογία. Σήμερα νιώθεις πληθύνοντας την Κωμωδία. Πράγματι βρέχει και είσαι ολομόναχος, αποκοιμήσου, ανατριχιαστικά ανθρώπινος»
(Νίκος Καρούζος, 'PRAXIS')*

Το πόνημα των Τζούντιθ Μπάτλερ & Αθηνάς Αθανασίου, με τίτλο **‘Απ-αλλοτρίωση. Η επιτελεστικότητα στο πολιτικό’**, (μετάφραση: Αλέξανδρος Κιουπκιολής) προσδιορίζει εκ νέου την έννοια της απ-αλλοτρίωσης, συνδέοντας την με κυβερνολογικές τεχνικές διαχείρισης σωμάτων και πληθυσμών..

Μέσα από έναν διάλογο έκκεντρο, που διαχέεται σε διάφορες κατευθύνσεις, με έναν λόγο που συγκροτεί εγκάρσιες τομές (ρήξεις), στις πλαισιώσεις των «καθεστώτων αλήθειας», η Τζούντιθ Μπάτλερ και η Αθηνά Αθανασίου αναλύουν-αξιολογούν τις

συνέπειες της απ-αλλοτρίωσης, τις άρσεις ή τις συρρικνώσεις που δύναται να αναπαράγει, λειτουργώντας παράλληλα ως ζωή επί της ζωής. Τα πλαίσια της θανατοπολιτικής, της διείσδυσης-εμβάθυνσης του θεωρούμενο «ανίερου» μπροστά στη δόμηση και στη δύναμη πυρός της διακυβέρνησης επί των αντικριστών ορίων και των αποκρίσεων συζητώνται..

Η Τζούντιθ Μπάτλερ και η Αθηνά Αθανασίου συζητούν και διερωτώνται για τα πρακτικά όρια του εαυτού, τη δόμηση και αποδόμηση ταυτοτήτων, την επεκτεινόμενη τρωτότητα, την κουλτούρα της κυριαρχίας, τον προσδιορισμό της σεξουαλικότητας-σχεσιακότητας & ρευστών ορίων του σε ένα περιβάλλον ρευστότητας..

Για τους συμβολισμούς που αποκτά η σεξουαλικότητα, για τη διερεύνηση του αρσενικού/θηλυκού, τα τμήματα του σώματος που λειτουργούν «φωνητικά», για τον ετεροφυλόφιλο-ομοφυλόφιλο εαυτό, τις συνηχήσεις τους, την αμφιφυλοφιλία (με ανάλυση της ταινίας 'Στρέλλα' του Πάνου Κούτρα) ως παρουσία επί της απώλειας, ή ως υπενθύμιση της απώλειας.. Ως η ενσάρκωση του ατελεύτητου σώματος. Επρόκειτο για μία «μύηση» στην πραγματικότητα και στο υπαρκτό σώμα που εμπεριέχει και προβάλλει την ερωτική πολιτική, την 'τελετουργία' της διάρρηξης και του διαμοιρασμού του πόθου. Και είναι και ένα ερώτημα για το τι σημαίνει να είναι κάποιος αμφιφυλόφιλος [1] στους σημερινούς κρισιακούς καιρούς, και να διεκδικεί τμήμα της ταυτότητας απέναντι στις απεικονίσεις της ρώμης, του σφρίγγους και του συλλογικού εξουσιαστικού 'σώματος'..

Μία παλαιόθεν μνήμη, μία επικοινωνία με το σώμα που 'παράγει' αλλαγές και που διεμβολίζει διαπροσωπικές σχέσεις, υπόνοιες, την κοινοποίηση-αξιολόγηση της επαφής. Επίσης, εξετάζεται η δυνατότητα της δράσης και της αμφισβήτησης.

Η ίδια η απ-αλλοτρίωση καθίσταται λόγος επί της πολιτικής, πλαίσιο ανα-δόμησης-φόρτισης ταυτοτήτων, όψη του εφικτού-δυνατού που δρα, επιδίωξη ευθυγράμμισης με το τρέχον υπόδειγμα. Και το ερώτημα δύναται να τεθεί: πώς συνδέεται

πρακτικά η απαλλοτρίωση με τα σώματα, με τα υποκείμενα; Οι δύο συγγραφείς στοχάζονται επ' αυτού του ερωτήματος, αποφεύγοντας την ένταξη σε καθορισμένα αναλυτικά σχήματα και σε αξιωματικές κατηγοριοποιήσεις..

Η απαλλοτρίωση λειτουργώντας και αντίστροφα, μη-γραμμικά, από το μικρό προς το ευρύτερο, συνιστά **έγκληση επανερμηνείας**, η οποία, αφενός μεν επανεγγραφεί τα σώματα (ατομικά & κοινωνικά) στη διαδικασία του «ορατού»-κανονικού», (η όψη του ιδιαίτερα κανονικού), αφετέρου δε διατρέχει κάθετα ιδέες εμπλοκής, ή την ιδεολογία της λανθάνουσας 'αυτό-θυματοποίησης: τα έτερα υποκείμενα απειλούν..

Όπως επισημαίνει στην αρχή του διαλόγου η Αθηνά Αθανασίου:

«Το υποκείμενο αρχίζει να «υπάρχει» εγκαθιστώντας μέσα του απολεσθέντα αντικείμενα μαζί με κοινωνικές νόρμες που τη διαθεσιμότητα του υποκειμένου προς το κάλεσμα του άλλου. Από την άλλη πλευρά (ο βαθμός στον οποίο αυτή η πλευρά μπορεί να θεωρηθεί ως «άλλη» παραμένει ένα εκκρεμές ζήτημα για λίγο), η απ-αλλοτρίωση αναφέρεται σε κοινωνικές διαδικασίες και ιδεολογίες με τις οποίες συγκεκριμένα υποκείμενα περιέρχονται σε κατάσταση αποστέρησης και αποβολής από κανονιστικές και κανονικοποιητικές εξουσίες που ορίζουν το πολιτισμικά διανοητό και ρυθμίζουν την κατανομή της τρωτότητας: αναφέρεται στην απώλεια εδαφών και κοινοτήτων· στην κατοχή του ζώντος σώματος του εαυτού μας από ένα άλλο πρόσωπο, όπως συμβαίνει στις ιστορίες της σκλαβιάς· στην υποβολή σε στρατιωτική, ιμπεριαλιστική και οικονομική βία· στη φτώχεια, τα καθεστώτα ασφάλειας, τη βιοπολιτική υποκειμενοποίηση, τον φιλελεύθερο κτητικό ατομικισμό, τη νεοφιλελεύθερη κυβερνολογική και την επισφαλειοποίηση». [2]

Μπορούμε να αναφερθούμε στο δίπολο (προσπαθώντας να διευρύνουμε τη σκέψη της Αθηνάς Αθανασίου) αλλοτρίωση/απαλλοτρίωση ως διαρρύθμιση των σημείων εκείνων που διέπουν την ανθρώπινη υποκειμενικότητα. Στις όψεις και τις εξουσιαστικές πλαισιώσεις ο έτερος από τη μία πλευρά ξεχωρίζει

διότι είναι έτερος, και, από την άλλη πλευρά, διότι συνιστά πεδίο επανακαθορισμού ή μίας εκ νέου επιδίωξης ορισμού της σύγκλισης, της ένταξης και της απένταξης. Εαυτοί εν ιστορικό χρόνο.

Ο δυϊσμός αλλοτρίωση/απαλλοτρίωση συλλαμβάνει την ίδια την πολιτική ως κίνηση, ενώ σχετίζεται: η μεν αλλοτρίωση επισυμβαίνει εντός πεδίων, διαδικασία μεταβολής & αφαίρεσης, διαδικασία «εμβάπτισης» στη μηχανική της κίνησης, στις ιεραρχίες του τώρα. Η δε απ-αλλοτρίωση διευρύνει τα όρια, ιδεολογικοποιεί τα προτάγματα, αποκτά την επιτελεστικότητα της πράξης, αλλοτριώνει για να απαλλοτριώσει δομικό χώρο.. Απαλλοτριώνει πρόσωπα υπό το προσωπείο του ιερού (ιερότητα/βέβηλη παρουσία-πράξη).

Την περίοδο της κρίσης του ελληνικού κεφαλαιοκρατικού κοινωνικοοικονομικού σχηματισμού, ενεργοποιούνται τα αντανεκλαστικά του δυϊσμού αλλοτρίωση/απαλλοτρίωση, αλλοτριώνοντας ταξικά & τείνοντας προς την έννοια-λογική της απαλλοτρίωσης του αξιοβίωτου βίου, για να παραπέμψουμε και σε έναν όρο της Αθηνάς Αθανασίου.. Η δυναμική της απαλλοτρίωσης έγκειται στη σχεσιακότητα της. Το κρισιακό περιεχόμενο μετατοπίζει τα όρια του δυνατού, διαμεσολαβείται στο πεδίο της βιωμένης ζωής, της μνήμης που αναθυμάται και αποκόπτεται από το κρισιακό-μνημονιακό παρόν..

Εννοιολογικά όσο και συμβολικά-πολιτικά, αποκτά μία ιστορικότητα εν καιρώ οικονομικής-κεφαλαιοκρατικής κρίσης.. Η επιτελεστικότητα στο πολιτικό του τίτλου αναφέρεται σε συμβάντα επικαρπίας της ανθρώπινης δυνατότητας-υποκειμενικότητας.. Κι η έννοια ή η εννοιολόγηση της απ-αλλοτρίωσης διαπλέκεται με τις διερωτήσεις και τις δράσεις των ατομικών-συλλογικών υποκειμένων..

Στη σημερινή κρισιακή περίοδο, η πολιτική απαλλοτρίωση, η ιδεολογική της δυνατότητα να κινεί και να κινείται, να αφηγείται, επηρεάζει το πλαίσιο της αναπαραγωγικής ικανότητας του μπλοκ των λαϊκών-υποτελών τάξεων, αλλοτριώνοντας και

εγκιβωτίζοντας εαυτούς σε ένα περιβάλλον ανασφαλούς κοινωνικής επικράτειας.. Η κρίση, η αφήγηση περί καπιταλιστικής κρίσης καθώς και η διαχείριση της, συνιστούν το είδωλο της «κανονιστικής και κανονικοποιητικής εξουσίας».

Η όλη αναπαράσταση και νομιμοποίηση διαχείρισης της κρίσης (από πολιτικά κόμματα) συν-διαλέγεται με τις Μεταπολιτευτικές μνήμες, την παρέμβαση των λαϊκών τάξεων, τείνοντας στη λογική της ιατρικής-νοσηματικής αφαίρεσης: «λίπος» αχρείαστο, που επιβαρύνει και πρέπει να αφαιρεθεί. Το αφηγηματικό συνεχές δύναται να θεμελιωθεί πάνω στο ευρωπαϊκό 'θαύμα' και στο κύρος της μνημονιακής περιβολής-εξουσίας.[3]

Κρίση είναι και η διαχείριση της-πρόσληψη της από την πολιτική εξουσία, τους ιδεολογικούς μηχανισμούς, την τοπική μικρο-εξουσία έως τους χώρους εργασίας και κοινωνικής δράσης. Στις προκείμενες της οικονομικής κρίσης η γεωγραφία των κοινωνικών τάξεων μεταβάλλεται.. Η απ-αλλοτρίωση είναι η διαρκής διερώτηση περί των υποκειμένων & της θέσης του στην κοινωνική-εθνική ολότητα. Ένα πόνημα καθ'όλα χρήσιμο για την ανάλυση των συμβάντων της κρίσης και όχι μόνο, καθώς και για τις χρήσεις της πολιτικής και της πολιτικής επιστήμης σήμερα. Θα μπορούσαμε να κάνουμε λόγο για τη σύζευξη δύο επιστημολογικών αντικειμένων, ή για την επιδίωξη συγκρότησης μίας 'ανθρωπολογικής' πολιτικής επιστήμης.

Στο βιβλίο αυτό, ο επιστημολογικά ριζοσπαστικός λόγος συγκροτεί τη διακειμενικότητα και τις αναφορές του τη στιγμή ακριβώς της συγκρότησης του, καθώς και τη στιγμή που θέτει ερωτήματα που αναπλασιώνουν τα χαρακτηριστικά του υπεξούσιου. Ο διάλογος τους είναι διάλογος διανοητικής ειλικρίνειας, προκλητικός, που αναδεικνύει τις απολήξεις αυτού που δρα εντόνως.. Η 'απ-αλλοτρίωση. Η επιτελεστικότητα στο πολιτικό ανατρέχει σε γεγονότα και μνήμες σύγχρονου αποκλεισμού, ο οποίος αναπαράγει και την πολιτική ως αποτέλεσμα, με τις δύο συγγραφείς να συνομιλούν με τους λόγους και τις νόρμες μίας άνωθεν συνθήκης, που εναλλάσσει την κυριαρχία με την ηγεμονία για το 'κοινό' καλό, για τη διάρθρωση της κρίσης..[4]

Το βιβλίο των δύο συγγραφέων αρθρώνει εκ νέου την πολιτική έγκληση συνιστώντας παράλληλα μία ανοιχτή διερώτηση, που αμφισβητεί θεωρητικές παραδοχές και εξετάζει εκ νέου. Ένα επιστημολογικό άνοιγμα στις χρήσεις του *εσú*. [5]

Με τα λόγια της Τζούντιθ Μπάτλερ: «Στην πραγματικότητα, μία από τις προσπάθειες μας σε αυτή την παρέμβαση είναι η επιδίωξη να αποφυσικοποιήσουμε και να επανα-πολιτικοποιήσουμε τους τρόπους με τους οποίους το γεγονός ότι «είμαστε πάντα/ήδη απ-αλλοτριωμένοι-ες» γίνεται ενίοτε πρόσχημα για να νομιμοποιηθεί η αποποίηση της πολιτικής ευθύνης για ποικίλες κοινωνικές μορφές αποστέρησης, υφαρπαγής και απ-αλλοτρίωσης». [6] Το συγκεκριμένο πόνημα αποκτά διάφορες αναγνώσεις εν καιρώ βαθιάς & σφαιρικής κρίσης.

Με τα λόγια του Γιάννη Ρίτσου: «Σύννεφα στο βουνό. Ποιος φταίει; τι φταίει; Σιωπηλός κουρασμένος, κοιτάει μπροστά, γυρίζει πίσω, πορεύεται, σκύβει. Οι πέτρες είναι κάτω, τα πουλιά είναι πάνω. Ένα λαγήνι στέκεται στο παράθυρο. Αγκάθια στον κάμπο. Τα χέρια στις τσέπες. Προφάσεις, προφάσεις. Το ποίημα αργεί. Αδειοσύνη. Ο λόγος σημαίνεται απ' αυτά που θα 'χε ν' αποσιωπήσει». [7]

Ο λόγος στο βιβλίο «σημαίνεται» από τις σιωπές και από τις εμπλοκές του, από την παρέμβαση με στόχο μία δραστική αναπαράσταση, από το ζήτημα της μνήμης. Η Τζούντιθ Μπάτλερ χρησιμοποιεί ως παράδειγμα την περφόρμανς της καλλιτέχνιδος από την Γουατεμάλα, Regina Jose Gallindo, η οποία με το έργο της 'Quien puede borrar las huellas;' ('Ποιος θέλει να σβήσει τα ίχνη'), ιχνηλατεί την πρόσφατη ιστορική μνήμη της χώρας της, δρώντας συμβολικά και αντιτασσόμενη στην υποψηφιότητα για την προεδρία ενός πρώην μέλους της στρατιωτικής δικτατορίας. Με μία λεκάνη γεμάτη αίμα, η καλλιτέχνις προχωρά έως το Εθνικό μέγαρο της χώρας, βουτώντας τα πόδια της στο αίμα και αφήνοντας ίχνη αίματος ορατά, σε κοινή θέα, προσιτά.

Με τον τρόπο αυτό πραγματεύεται το ζήτημα της μνήμης και της προσπελασιμότητας σε αυτήν, συνομιλεί με το αποτύπωμα-ρήγμα

που άφησε πίσω της η στρατιωτική δικτατορία, με το αίμα και τους σιωπηλούς λόγους των νεκρών, αφήνοντας προς διερεύνηση το ερώτημα: πώς μπορεί η σύγχρονη καλλιτεχνική έκφραση να συμπυκνώσει διακυβεύματα; Να ακουστεί σε ένα περιβάλλον πειθαρχήσεων-βίας; Να ενεργοποιήσει την ιστορική μνήμη;

Η Μπάτλερ τονίζει πως «τα αιματοβαμμένα αποτυπώματα αποτελούν τον τρόπο με τον οποίο ‘υπογράφει’ το έργο της, διαπράττοντας μια πολιτική διαμαρτυρία και ταυτόχρονα αφιερώνοντας στους νεκρούς ένα μνημείο που προκαλεί δέος».[8] Αναδύεται όμως με έμφαση το ίδιο το ζητούμενο πρόσβασης στη μνήμη, μέσω της τέχνης, μέσω της επιδίωξης του καλλιτέχνη να συναρθρώσει το παλαιό με το καινούργιο. Δεν είναι μόνο το στοιχείο της αφιέρωσης ενός μνημείου στους νεκρούς το οποίο και προκαλεί δέος, αλλά η έγκληση της δικής τους έκθεσης στον πόνο, η συμβολοποίηση της παρουσίας τους διαμέσου του αίματος, η καταγωγική ουσία της τέχνης (της): αίμα που κάνει τη μνήμη για αυτό που συνέβη, να ακουστεί..

Το πόνημα των δύο διατρέχει τη μνήμη, τις πτυχώσεις του καπιταλισμού, διερευνώντας σκέψεις και πράξεις που θέλουν να καταστούν όρια. Ως εκ τούτου, διαβάζεται και ακούγεται..

Σημειώσεις:

[1] Εξετάζοντας επίσης οι πολιτικές χρήσεις του αμφιφυλόφιλου υποκειμένου, με την χρήση του παραδείγματος της Παλαιστίνης και της εμπλοκής τους στα υποδείγματα που αφήνει πίσω της η Ισραηλινή Κατοχή..

[2] Βλέπε σχετικά, Μπάτλερ Τζούντιθ & Αθανασίου Αθηνά, ‘Απαλλοτρίωση. Η επιτελεστικότητα στο πολιτικό’, Μετάφραση: Κιουπκιολής Αλέξανδρος, Εκδόσεις Τόπος, Αθήνα, 2016, σελ. 14.

[3] Παραπέμποντας στον ‘Μεγάλο Ιεροεξεταστή’ του Φιόντορ

Ντοστογιέφσκι', εκεί όπου ο ιεροεξεταστής απευθυνόμενος στον Χριστό του λέει: Διορθώσαμε τον άθλο σου και τον θεμελιώσαμε στο θαύμα, στο μυστήριο και στο κύρος». Βλέπε σχετικά, Ντοστογιέφσκι Φιόντορ, 'Αδελφοί Καραμάζοφ', Μετάφραση από τα Ρωσικά: Μπακοπούλου Ελένη, Πρόλογος: Βελιτζανίδης Μανώλης, Εκδόσεις Ίνδικτος, Αθήνα, 2011, σελ. 508. Οι 'Αδελφοί Καραμάζοφ' του Φιόντορ Ντοστογιέφσκι αναγνωρίζουν την πράξη της αμφισβήτησης του ορθού κανόνα, ενός κανόνας που διαμεσολαβεί την πατρική φιγούρα (με έναν ειρωνικό τρόπο κλείνει το μάτι στο παράλογο του πατρός ο Ντοστογιέφσκι), φθάνοντας στα θέσφατα & στα νάματα της θρησκευτικής σχάσης και του τρόπου που εκρήγνυται στις ζωές των ανθρώπων στην Τσαρική Ρωσία.. Ο Ντοστογιέφσκι δεν εσχατολογεί, αντιθέτως εναποθέτει μέρος της δικής του ελπίδας στο «αρχείο» της ελεύθερης συνείδησης, στη συμπερίληψη του «ομιλούντος θρήνου», στη 'σύλληψη' μορφών που διεκδικούν να εμφανιστούν μέσα από την συνύφανση ομολογίας-ενοχής. Στο έργο του το λαϊκό (η λαϊκότητα) καθίσταται ενοχικά εξομολογητική.

[4] Θα ήταν εξαιρετικά ενδιαφέρον να αναλυθεί η αφήγηση, ο λόγος περί οικονομικής-κεφαλαιοκρατικής κρίσης (η αιτιότητα της) υπό το πλαίσιο της ανάλυσης της Μπάτλερ για την επίδραση του μύθου.. Για την διάχυση του «ως ιστορική επιδραστικότητα», όπως αναφέρει χαρακτηριστικά.. Για την ιδεολογική αφήγηση που θέλει να αποκτήσει την δική της «ιστορική επιδραστικότητα», για τον κύκλο της Μεταπολίτευσης (η φούσκα που έσκασε) ως πολιτική «σηψαιμία»: ως «σώμα που σάπισε παρασέρνοντας» στην δίνη της κρίσης την χώρα.. Εδώ η ιατρική ορολογία με χρήσεις πολιτικού καθίσταται εργαλειακή, προσδιοριστική της προσίδιας πολιτικής δράσης & έκτασης διαχείρισης της κρίσης εν Ελλάδι.. Και αυτή η προσίδια «σαπίλα» του «σώματος» έφερε δυσοσμία, κρίση και κρίσεις, έκρυβε και εμφάνισε τον παλαιοκομματισμό, τον λαϊκισμό, τον συντεχνιασμό και τον τριτοκοσμική πολιτική-ιδεολογική σύγκρουση που έφερε σε αυτό το σημείο την χώρα..

[5] Αναφέρει χαρακτηριστικά η Τζούντιθ Μπάτλερ: «Ο Fanon ενσαρκώνει ίσως εδώ την πεποίθηση ότι δεν μπορεί να υπάρξει

καμία επινόηση του εαυτού χωρίς το «εσύ» και ότι ο «εαυτός» συγκροτείται ακριβώς με έναν τρόπο απεύθυνσης που ομολογεί τη συστατική του κοινωνικότητα», βλέπε σχετικά, Μπάτλερ Τζούντιθ & Αθανασίου Αθηνά...ό.π, σελ. 122. Οι δύο συγγραφείς (με παύσεις να παρεμβάλλονται ανάμεσα τους) προχωρούν σε μία αναπαράσταση των 'κοινοτήτων' του λόγου, εμβαθύνουν στη διάνοιξη της λογοθετικής τομής, εστιάζοντας στα λόγια του Fanon: «Ω σώμα μου, κάνε με πάντα έναν άνθρωπο που θέτει ερωτήματα!», & «δεν μου δόθηκε η ελευθερία μου να κτίσω τον κόσμο του Εσύ;». Ο Fanon θέλει να συλλάβει τους όρους ανάδυσης του λόγου, την εκφορά των δυνητικών δυνατοτήτων, δομώντας ένα 'εσύ' το οποίο καθίσταται 'σωματικό', εγκληματικό, αναφορικό, δρώντας με όρους κατάπληξης. Η διερώτηση εδράζεται στην κίνηση, στην αστήρικτη θέση, την στιγμή που ένα 'εσύ που;' ή ένα 'εσύ τι;' περιλαμβάνει όψεις μίας **'διαλεκτικής της συνύφανσης'**, γνωριμίας με τα όρια της άρνησης & της κατάφασης, με την ίδια τη μυθοποιητική-μητρική διάσταση της κατάπληξης.. Την κρίσιμη στιγμή της διερώτησης, ο Fanon είναι 'δεν' και 'τώρα', διατρέχει τους κόσμους ή τα «καθεστώτα» του 'εσύ', 'μνημονικοποιεί' ως συνειρμική έκπληξη-έγκληση τον λόγο προς τον άλλο, πειθαρχεί το σώμα του στην κατεύθυνση ανάλυσης της «μήτρας»: στο λόγο (στη γλώσσα ως 'ζώσα' συνθήκη κατά Μιχαήλ Μπαχτίν), που δύναται να προσδιορίσει τα διάκενα ώστε να καταστεί ο ίδιος 'διάκενο', αποκοπή, βία, πόθος του άλλου και τραυματική άρθρωση του 'εσύ', το οποίο διασπάται & αποδομείται υπό το πρίσμα του ενσωματωμένου ορίου (και του μη), υπό το πρίσμα της 'βίαιης' διάχυσης κυβερνολογικής γνώσης.

[6] Βλέπε σχετικά, Μπάτλερ Τζούντιθ & Αθανασίου Αθηνά...ό.π, σελ. 19.

[7] Βλέπε σχετικά, Ρίτσος Γιάννης, 'Ανεκτέλεστο', Ποιητική συλλογή: 'Πέτρες', Εκδόσεις Κέδρος, Αθήνα, 1998, σελ. 104.

[8] Βλέπε σχετικά, Μπάτλερ Τζούντιθ & Αθανασίου Αθηνά...ό.π., σελ. 241.

0 Αλγόριθμος ενός Βιασμού

Της Αναστασίας Ματσούκα

Ως αλγόριθμος ορίζεται “μια πεπερασμένη σειρά ενεργειών, αυστηρά καθορισμένων και εκτελέσιμων σε πεπερασμένο χρόνο, που στοχεύουν στην επίλυση ενός προβλήματος”. Για τις ανάγκες, όμως, του παρόντος κειμένου και την προσέγγιση του βιασμού ως τιμωρητέας πράξης, θα χρειαστεί να εκκινήσουμε από έναν ελάχιστα τροποποιημένο ορισμό του αλγορίθμου.

Ως αλγόριθμο, λοιπόν, για τις επόμενες γραμμές θα νοούμε “μια πεπερασμένη σειρά ενεργειών, αυστηρά καθορισμένων και εκτελέσιμων σε πεπερασμένο χρόνο, που οδηγούν στη δημιουργία ενός προβλήματος”.

Η ειδοποιός διαφορά του βιασμού -από τα είδη προβλημάτων που χαρακτηρίζονται ως ποινικά κολάσιμες πράξεις, είναι ότι δεν απαιτείται απλά η τέλεση μιας πράξης από έναν δράστη υπό ορισμένες συνθήκες (αντικειμενική υπόσταση του εγκλήματος) και η ύπαρξη ενός συγκεκριμένου ψυχικού δεσμού με αυτή (υποκειμενική υπόσταση του εγκλήματος). Στην περίπτωση του βιασμού, απαιτείται η διαπίστωση ενέργειας/αντίδρασης από την πλευρά του θύματος, η οποία θα αποκλείει την ύπαρξη συγκατάθεσης και θα οδηγεί στην στοιχειοθέτηση του βιασμού. Απαιτείται η ύπαρξη αντίδρασης που προκύπτει με τη μορφή ενός όχι και τόσο εύκολου αλγορίθμου, τον οποίο θα προσπαθήσουμε να προσεγγίσουμε μέσα από πολύ πρόσφατα νομολογιακά παραδείγματα.

Το πρώτο παράδειγμα είναι αυτό της Π.Α. η οποία είχε τραυματίσει θανάσιμα τον 46χρονο Ν.Ζ. στις 22 Ιουνίου 2016, έπειτα από σεξουαλική επίθεση που δέχτηκε από τον ίδιο την ώρα που βρισκόταν μαζί με την 17χρονη φίλη της, σε κεντρική πλατεία της Κορίνθου.

Το Μεικτό Ορκωτό Δικαστήριο Ναυπλίου την καταδίκασε πριν λίγο καιρό σε 15 χρόνια κάθειρξης για το κακούργημα της ανθρωποκτονίας από πρόθεση σε ήρεμη ψυχική κατάσταση, 6 μήνες φυλάκιση για το πλημμέλημα της οπλοφορίας και 6 μήνες για οπλοχρησία, χωρίς να αναγνωρίσει την ύπαρξη απόπειρας βιασμού, αλλά απλής σεξουαλικής επίθεσης. Ο συνήγορος της πολιτικής αγωγής επέμεινε εντόνως, όπως είναι σύνηθες στις περιπτώσεις βιασμών που φτάνουν στις δικαστικές αίθουσες, πως δεν υπήρχαν εμφανή σημεία πάλης -επομένως ούτε και απόπειρα βιασμού. Μάλιστα, παρότι και οι δυο γυναίκες τελούσαν υπό την εντύπωση πως ο δράστης της απόπειρας οπλοφορούσε και επρόκειτο να τους επιτεθεί, το δικαστήριο δεν πείστηκε ότι βρίσκονταν σε άμυνα ή νομιζόμενη άμυνα ή έστω σε πλάνη, παραδοχή η οποία θα οδηγούσε σε μειωμένο καταλογισμό και συνακόλουθα ποινή.

Η δεύτερη περίπτωση είναι εκείνη της 40χρονης Τ., οικονομικής μετανάστριας στην οποία τον περασμένο Νοέμβρη επιβλήθηκε ποινή δέκα ετών και έξι μηνών για το κακούργημα της θανατηφόρας σωματικής βλάβης και το πλημμέλημα της οπλοχρησίας, καθώς τραυμάτισε θανάσιμα τον σύντροφό της ο οποίος την κακοποιούσε.

Στην κατηγορούμενη αναγνωρίστηκε το ελαφρυντικό της ειλικρινούς μεταμέλειας, εφόσον κάλεσε το ασθενοφόρο αμέσως μετά τον τραυματισμό, και το ελαφρυντικό της ανάρμοστης συμπεριφοράς του θύματος, χωρίς όμως να αναγνωρίζεται ότι η διαρκής κακοποίηση την οποία υφίστατο ήταν επαρκής συνθήκη για να συνιστά η πράξη της πράξη άμυνας. Αξίζει να σημειωθεί η γνώμη που εξέφρασε δικαστής η οποία μετείχε στην συγκεκριμένη σύνθεση του Μικτού Ορκωτού, σύμφωνα με την οποία μόνο πέντε μήνες κακοποίησης δεν συνιστούν χρόνια κακοποίηση, και επομένως, δεν έπρεπε να αναγνωριστεί όχι μόνο η άμυνα, αλλά ούτε και το ελαφρυντικό της ανάρμοστης συμπεριφοράς του θύματος της ανθρωποκτονίας.

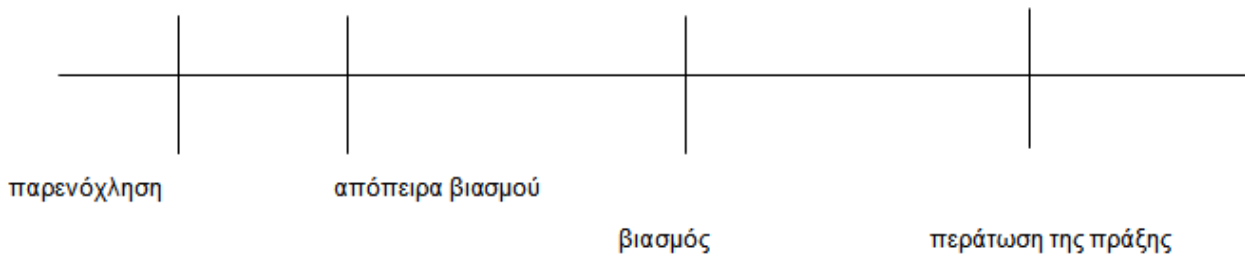
Το τρίτο παράδειγμα αφορά υπόθεση ομαδικού βιασμού 18χρονης, σε φεστιβάλ στην Παμπλόνα της Ισπανίας, το 2016.

Πέντε άνδρες την παρέσυραν σε ένα υπόγειο κατά τη διάρκεια του

φεστιβάλ και την εξανάγκασαν σε διαδοχικές σεξουαλικές επαφές, τις οποίες μάλιστα μαγνητοσκοπήσαν. Στη συνέχεια οι πέντε βιαστές ανέβασαν τα βίντεο στη διαδικτυακή ομάδα με την ονομασία “Αγέλη”, όπου άνδρες αναρτούν τις σεξουαλικές τους συνεντεύξεις. Το δικαστήριο τους καταδίκασε σε 9 χρόνια φυλάκιση κρίνοντάς τους ένοχους για σεξουαλική κακοποίηση αλλά όχι για την, πολύ βαρύτερη, κατηγορία του βιασμού, για την οποία, κατά τον ισπανικό νόμο, απαιτείται να έχει ασκηθεί και κάποια βαριάς μορφής βία στο θύμα.

Ο τρόπος χειρισμού των υποθέσεων αυτών από τη δικαιοσύνη (χωρίς να έχει ιδιαίτερη σημασία το ότι τα νομοθετικά πλαίσια και τα δικαστήρια διαφέρουν), καταδεικνύουν τον τρόπο με τον οποίο η ετεροπατριαρχία διαπερνά και διαμορφώνει τα θεσμικά κείμενα και όργανα του κράτους δικαίου.

Οι κοινωνίες μας αναμένουν από τα θύματα βιασμού μια συγκεκριμένη συμπεριφορά, η οποία έχει δύο προεκτάσεις: αφενός εξετάζεται η συμπεριφορά του θύματος προκειμένου να στοιχειοθετηθεί το ίδιο έγκλημα του βιασμού ή η απόπειρά του (αν αντιστάθηκε επαρκώς), και αφετέρου, στις περιπτώσεις που στην προσπάθειά αντίστασης προκληθεί βλάβη στον θύτη εξετάζεται ώστε να αναγνωριστούν λόγοι άρσης του αδίκου, όπως η άμυνα, μειωμένος καταλογισμός, ή ελαφρυντικά κατά την επιμέτρηση της ποινής. Τα ίδια περιστατικά, μας τοποθετούν μάλιστα τις υποχρεώσεις των θυμάτων πάνω και σε έναν χρονικό/λογικό άξονα, ώστε να προσδιορίζονται και τα “καθήκοντά” τους ανάλογα με το στάδιο της επίθεσης που δέχονται.

Κατά το στάδιο αυτό που θεωρείται “απλή παρενόχληση” (το προπαρασκευαστικό, με κάποιο τρόπο, στάδιο της απόπειρας βιασμού) το θύμα οφείλει να είναι, κατά την κρατούσα εντός του πατριαρχικού πλαισίου άποψη, εκείνο που θα φροντίσει να απομακρυνθεί και να προστατευθεί από τη συμπεριφορά που προσβάλλει βίαια τον προσωπικό του χώρο. Το θύμα έχει ευθύνη να προστατευθεί και να μην προβεί σε καμία πράξη ή κίνηση δυνατή να θεωρηθεί πρόκληση προς τον βιαστή, διότι σε αυτή την περίπτωση “τα ήθελε και τα έπαθε” και εκείνος “άντρας ήταν, τι να έκανε;”.

Συνεπώς, συντελείται μια **ανατροπή της κοινής λογικής**, καθώς υφίσταται μια σιωπηρή παραδοχή: ότι οι γυναίκες οφείλουν να συννευρεθούν ή να προβούν σε οποιαδήποτε συναφή πράξη. Η κουλτούρα του βιασμού, πλέγμα λόγων που καθιστούν δυνατή την παραπάνω συλλογιστική, βρισκόταν απερίφραστα διατυπωμένη στο ποινικό δίκαιο μέχρι το 2006, όταν το αδίκημα του βιασμού εντός γάμου θεωρήθηκε έγκλημα για πρώτη φορά, καθώς πριν το έτος αυτό σύμφωνα με το νομοθέτη με τη σύναψη γάμου οι σύζυγοι εκχωρούσαν το δικαίωμά τους στην συναίνεση ή όχι στο σεξ.

Σε περίπτωση που η γυναίκα θύμα δεν καταφέρει να προστατευθεί και να γλιτώσει, εισερχόμαστε επίσημα στο στάδιο της απόπειρας βιασμού που μαθηματικά οδηγεί, εκτός απροόπτου, στον βιασμό.

Στο στάδιο αυτό θα πρέπει σε κάθε στιγμή, με τις κινήσεις της και με τον τρόπο που εκφράζεται, να αντιστέκεται και μάλιστα να φροντίζει να το κάνει τόσο αποτελεσματικά, ώστε να μείνουν τουλάχιστον κάποια ίχνη πάλης ή να μπορεί με κάποιον τρόπο να

το αποδείξει. Εάν η σωματική της διάπλαση, η ψυχική της κατάσταση ή οι γενικότερες συνθήκες δεν της επιτρέπουν να αντιδράσει με τρόπο που θα αφήσει ορατά σημάδια αντίστασης, όταν έρθει η στιγμή να ζητήσει ενώπιον της δικαιοσύνης την τιμωρία του δράστη, ο δικηγόρος του θα τραβήξει μια από τις πολλές δικαιολογίες από τη φαρέτρα επιχειρημάτων του ελληνικού βόθρου και θα ισχυριστεί με το ανάλογο επιθετικό ύφος ότι “η έλλειψη σημαδιών πάλης συνηγορεί στην ύπαρξη συναίνεσης και άρα δεν έχουμε άδικη πράξη”, ότι “μα καλά, το δήθεν θύμα δεν μπορούσε να φωνάξει αρκετά δυνατά για να την ακούσουν και να τρέξει κάποιος να τη βοηθήσει;” ή ότι “το σωματικό βάρος του δράστη ήταν μόλις 30% αυξημένο σε σχέση με του φερόμενου ως θύματος, άρα θα μπορούσε σίγουρα να τον απομακρύνει αν το επιθυμούσε”.

Με λίγα λόγια, το θύμα θα βρεθεί στη θέση της 18χρονης, που σύμφωνα με τον ισπανικό ποινικό κώδικα και τα ισπανικά δικαστήρια υπέστη απλή κακοποίηση και όχι ομαδικό βιασμό. Εάν είχε αντισταθεί λίγο καλύτερα, εάν είχε καταφέρει να αφήσουν πάνω της εμφανή σημάδια βίας, θα είχε το προνόμιο της στοιχειοθέτησης και της τιμωρίας του βιασμού.

Από την άλλη πλευρά, οι γυναίκες θύματα βιασμού θα πρέπει να είναι εξίσου προσεκτικές ώστε να μην υπερβούν, ανάλογα με την περίπτωση, το αναγκαίο μέτρο της άμυνας, σταθμίζοντας προσεκτικά τον τρόπο και τα μέσα αντίστασης που θα επιλέξουν σε κάθε στάδιο.

Σύμφωνα με το άρθρο 22 παρ. 3 του Ποινικού Κώδικα, “το αναγκαίο μέτρο της άμυνας κρίνεται από το βαθμό επικινδυνότητας της επίθεσης, από το είδος της βλάβης που απειλούσε, από τον τρόπο και την ένταση της επίθεσης και από τις λοιπές περιστάσεις”. Δηλαδή, πρέπει να είναι προσεκτικές ώστε να μην μπερδεύουν μια απλή παρενόχληση -από τις συνηθισμένες και καθημερινές- με απόπειρα και αρχή τέλεσης πιθανού βιασμού και αντιδράσουν με υπερβολικό και άρα αξιόποιο τρόπο.

Σε αυτή την περίπτωση, το θύμα ή το υποψήφιο θύμα του βιασμού θα βρεθεί στη φυλακή, προκαλώντας μάλιστα και τον κοινωνικό αποτροπιασμό, όπως η Π.Α από την Κόρινθο, που καταδικάστηκε σε 15 χρόνια κάθειρξης για το κακούργημα της ανθρωποκτονίας σε ήρεμη ψυχική κατάσταση, 6 μήνες φυλάκιση για το πλημμέλημα της οπλοφορίας και 6 μήνες για οπλοχρησία. Κατά το δικαστήριο, ο επίδοξος βιαστής, επιδίωξε μια απλή παρενόχληση/ σεξουαλική επίθεση και δεδομένου ότι δεν είχε προλάβει να προχωρήσει σε απόπειρα βιασμού, ήταν άδικο και τιμωρητέο αυτό που έπαθε. Το δικαστήριο δεν ενδιαφέρθηκε καν για το γεγονός πως το θύμα του επίδοξου βιαστή υφίστατο για πολλά χρόνια κακοποίηση και ζούσε σε ένα περιβάλλον που την ανάγκαζε να βρίσκεται σε διαρκή εγρήγορση με σκοπό να προστατεύσει τον εαυτό της.

Ήταν υποχρεωμένη να μπορεί να συμπεριφερθεί με βάση τον αλγόριθμο και να μπορεί σύμφωνα με την εισαγγελέα “να αντιληφθεί την αξία της ανθρώπινης ζωής όπως εμείς που είμαστε άλλου μορφωτικού επιπέδου”.

Αντίστοιχα, η Τ., η οποία τραυμάτισε θανάσιμα τον σύντροφό της που την κακοποιούσε, κατά το δικαστήριο δεν βρισκόταν σε άμυνα διότι η χρόνια κακοποίηση δεν θεωρήθηκε επαρκής αιτία νόμιμης άμυνας. Σε περίπτωση αναγνώρισης της ύπαρξης άμυνας, θα επερχόταν άρση του άδικου χαρακτήρα της πράξης του θανατηφόρου τραυματισμού και άρα δεν θα υπήρχε καταδίκη και τιμωρία. Η μεγαλύτερη παραχώρηση που μπόρεσε να κάνει η έδρα ήταν να αναγνωριστεί πως η χρόνια κακοποίηση λήφθηκε υπόψη ως ελαφρυντικό κατά την επιμέτρηση της ποινής. Όμως, παρέμεινε η κρίση του άδικου χαρακτήρα της πράξης της Τ., και η απαξία που τη συνοδεύει.

Σύμφωνα με την κρατούσα δικαστηριακή αντίληψη, το να βρεις τη δύναμη να αμυνθείς και να αντισταθείς σε μια ρουτίνα κακοποίησης είναι πράξη άδικη, και σε κάθε περίπτωση, η χρόνια κακοποίηση δεν δικαιολογεί την υπέρβαση του αναγκαίου μέτρου άμυνας. Βάσει της λογικής αυτής, ο θανάσιμος τραυματισμός του θύτη της κακοποίησης θα ήταν ανάλογος και αναγκαίος μόνο σε περίπτωση που αυτός έφτανε στο σημείο να απειλήσει να σκοτώσει

το θύμα της κακοποίησης. Αλλά και σε αυτή την περίπτωση, η δράστρια θα έπρεπε να δικαιολογήσει, μάλλον ανεπιτυχώς, γιατί δεν απομακρύνθηκε από αυτόν νωρίτερα και τι σημαίνει η εξάρτηση από ένα καταπιεστικό περιβάλλον στην περίπτωση, που τυχαίνει να είσαι μετανάστρια και γυναίκα.

Κάπως έτσι έχει, λοιπόν, η σειρά των ενεργειών που οδηγούν στη στοιχειοθέτηση του βιασμού και κάπως έτσι προσδιορίζεται η αρμόζουσα συμπεριφορά του θύματος σε κάθε στάδιο. Στις ετεροπατριαρχικές κοινωνίες, τα θύματα έχουν μεγάλο μέρος της ευθύνης του ίδιου τους του βιασμού και το βάρος της απόδειξης της πράξης και της τιμωρίας του δράστη. Στις δικές μας δυτικές φιλελεύθερες δημοκρατίες και τα αντίστοιχα κράτη δικαίου, οι γυναίκες θα πρέπει να είναι προσεκτικές, να φυλάγονται, να μην προκαλούν και αν έρθει η κακιά η ώρα να θυμούνται τον αλγόριθμο. Να μη μπερδεύουν το απλό πείραγμα με την έντονη παρενόχληση και αν χρειαστεί να αμυνθούν να το κάνουν λελογισμένα και όπως επιβάλλει ο νομικός μας πολιτισμός, ο οποίος θα πρέπει να ξεριζωθεί μαζί με τις υλικές συνθήκες που του αντιστοιχούν.

* για το πλήρες χρονικό των υποθέσεων της Π.Α. και της Τ. η αναγνώστρια/αναγνώστης μπορεί να ανατρέξει στα αντίστοιχα αναλυτικά ρεπορτάζ του Τάσου Θεοφίλου στο omniatv.com

** τα παραπάνω γράφτηκαν σε αναμονή της εκδίκησης σε δεύτερο βαθμό των τριών υποθέσεων.

Το παρόν κείμενο δημοσιεύεται στο νέο περιοδικό Κιουρί@, τεύχος θ, καλοκαίρι 2018.

Η Κιουρί@ στην Εκπομπή Βαβυλωνία (audio) & Δελτίο Τύπου του Τεύχους Θ

Εκπομπή ΒΑΒΥΛΩΝΙΑ.

Κάθε Παρασκευή 18:00-19:00 στο [Ραδιόφωνο του The PressProject](#).

Ο Στέφανος Μπατσής συζητά με τη Λίνα Θεοδώρου και την Αναστασία Ματσούκα από τη φεμινιστική συλλογικότητα Κιουρί@. Το τεύχος Θ του νέου περιοδικού, η έμφυλη βία που είναι πάντα παρούσα, η πολλαπλότητα των καταπιέσεων και τα βήματα για έναν επικίνδυνο φεμινισμό.

“Προσφάτως κυκλοφόρησε το τεύχος Θ του περιοδικού “Η Κιουρί@” με θέμα την έμφυλη βία. Το περιοδικό Κιουρί@ δημοσιεύει πρωτότυπα κείμενα με σκοπό να συμβάλλει στον ενεργό και πλούσιο διάλογο που διεξάγεται για τα ζητήματα του φύλου και του φεμινισμού στις πολιτικές συλλογικότητες και στους χώρους του κινήματος ευρύτερα. Επιλέγουμε την έντυπη μορφή και τον θεματικό χαρακτήρα καθώς εκτιμούμε πως μπορούν να υπηρετήσουν καλύτερα την παραγωγή και επικοινωνία ενός συνεκτικού λόγου για τα θέματα του ακτιβιστικού πολιτικού φεμινισμού μέσα σε μία κυρίαρχη συνθήκη διάχυσης και πολυκερματισμού της εικόνας και της πληροφορίας στο διαδίκτυο.

Θα το βρίσκετε σε επιλεγμένα βιβλιοπωλεία, περίπτερα, στέκια, αλλά και σε φεστιβάλ, σε αρκετά σημεία της χώρας (ελπίζουμε).”

Tracklist:

Camera Obscura – French Navy

Another Dyke – Eixes alla myala

Belle and Sebastian – Piazza, catcher New York

Veronica Falls – Teenage

Courtney Barnett – Dead Fox

Είναι ο Φεμινισμός το Κίνημα της Εποχής; | B-FEST 7 (Βίντεο)

Συζήτηση για την Ατζέντα που Διαμορφώνουν το #metoo & τα Κινήματα Πολιτικοποίησης της Έμφυλης Βίας: «Είναι ο Φεμινισμός το Κίνημα της Εποχής;». Παρακάτω το βίντεο της ομιλίας και της συζήτησης που έλαβε χώρα στις 25 Μαΐου 2018 στα πλαίσια του B-FEST 7.

Εισηγήσεις:

Λίνα Θεοδώρου (ομάδα Κιουρί@)

Parvus Princeps (ακτιβιστής)

Ελιάνα Καναβέλη (διδάκτωρ κοινωνιολογίας, περ. Βαβυλωνία)

Video by [omniatv](#), Αντώνης Δημόπουλος

Νομική Αναγνώριση Φύλου και Δημόσιος Λόγος | Εκπομπή Βαβυλωνία (audio)

Εκπομπή **BABYΛΩΝΙΑ**.

Κάθε Παρασκευή στις **14:00**, στην **ERTOPEN**.

Νομοσχέδιο αναγνώρισης ταυτότητας φύλου, εκτροπή του Αχελώου, ανέγερση mall στην ακαδημία Πλάτωνος στην εκπομπή της Παρασκευής 13/10/17.

Παρουσίαση: Ελιάννα Καναβέλη και Στέφανος Μπατσής.

tracklist:

- 1) ΚΑΝΩΝ & ΛΕΞ – Μαύρη Μουσική
- 2) Sonic Youth – Incinerate
- 3) Foxygen – San Fransisco
- 4) Husker Du – Makes no sense at all
- 5) Placebo – Pure Morning

Ραδιοφωνικά στους 106,7 στα FM για την Αττική, στους 96,5 FM μέσω του Εργατικού Κέντρου Εύβοιας και μέσω του Ράδιο Ένωση 97,3 FM στην Βοιωτία.

Διαδικτυακά στο <https://www.ertopen.com/radio>.

Η Τυφλή Δεσποινίς Δικαιοσύνη

Κώστας Σαββόπουλος

Την Τετάρτη 27 Σεπτεμβρίου δικάστηκε ενώπιον του Μικτού Ορκωτού Δικαστηρίου Ναυπλίου η 22χρονη Π.Α. για τη δολοφονία ενός 46χρονου άνδρα στην Κόρινθο τον Ιούνιο του 2016 με κατηγορίες για ανθρωποκτονία από πρόθεση σε ήρεμη ψυχική κατάσταση και οπλοκατοχή (για ένα μαχαίρι). Μαζί της κατηγορείται και η 17χρονη φίλη της για συνέργεια σε φόνο.

Τα ξημερώματα της 22ας Ιουνίου, η Π.Α. και η φίλη της καθόντουσαν σε ένα παγκάκι στην κεντρική πλατεία της Κορίνθου. Ο 46χρονος βγαίνοντας από ένα μπαρ, σε κατάσταση προχωρημένης μέθης όπως φανερώνουν οι τοξικολογικές έρευνες, πλησίασε απειλητικά τις 2 κοπέλες και άρχισε να της παρενοχλεί σεξουαλικά. Όταν οι 2 κοπέλες σηκώθηκαν να φύγουν ο 46χρονος τις ακολούθησε και ενέτεινε τις απόπειρες σεξουαλικής παρενόχλησης, αυτή τη φορά σωματικά. Παραβίασε τα όρια της κοπέλας και προσπάθησε να την στριμώξει. Η κοπέλα μέσα σε κατάσταση πανικού και προσπαθώντας να απεγκλωβιστεί τον μαχαιρώνει θανάσιμα στο στήθος. Ξανά σύμφωνα με τις μαρτυρίες

της ίδιας, ο στόχος δεν ήταν να τον σκοτώσει αλλά απλώς να τον απομακρύνει.

Εδώ κάπου τελειώνει η εξιστόρηση των γεγονότων. Υπάρχει συμπληρωματικό βίντεο υλικό που όχι μόνο επιβεβαιώνει τα λεγόμενα της 22χρονης (πως δηλαδή δεν βρισκόταν σε ήρεμη ψυχική κατάσταση) αλλά που δείχνει πως πριν την έξοδο του από το μπαρ ο 46χρονος είχε παρενοχλήσει σεξουαλικά και άλλες δύο κοπέλες μέσα στο μαγαζί.

Η κοπέλα καταδικάστηκε σε 15 χρόνια κάθειρξη χωρίς να αναγνωριστεί η άμυνα απέναντι σε σεξιστική επίθεση ως λόγος άρσης του αδίκου χαρακτήρα της πράξης. Με ένα αρκετά πρόχειρο γκουγκλάρισμα όσον αφορά την υπόθεση μπορεί να δει κανείς κάποιους τίτλους των πιο μεγάλων ειδησεογραφικών sites όπως για παράδειγμα στο Πρώτο θέμα **«Μια 22χρονη έσφαξε μέσα στη μέση του δρόμου τον 46χρονο στην Κόρινθο»**, στο Newsbeast.gr **«Μια 22χρονη μαχαίρωσε τον άτυχο άνδρα στην Κόρινθο»**, iefimerida.gr **«Σοκ στην Κόρινθο: 22χρονη έσφαξε 46χρονο μέσα στη μέση του δρόμου»**. Με λίγο παραπάνω ψάξιμο η μόνη, πιο ήπια ως πούμε, επικεφαλίδα ήταν στη michanitoukronou.gr όπου **«22χρονη μαχαίρωσε στη μέση του δρόμου 46χρονο, ΙΣΧΥΡΙΖΕΤΑΙ, ότι την παρενόχλησε σεξουαλικά»**.

Έχει σημασία η επιλογή των λέξεων στους τίτλους ή και πιο γενικά, γιατί μας βοηθούν να **οπτικοποιήσουμε μια κατάσταση**. Γενικά ο λόγος είναι ένα αρκετά ισχυρό εργαλείο στο πως διαμορφώνεται μια εικόνα στη κοινή γνώμη. Η 22χρονη έσφαξε στη μέση του δρόμου, προκάλεσε ΣΟΚ, ο άνδρας ήταν άτυχος και στο τέλος ΙΣΧΥΡΙΖΕΤΑΙ πως την παρενόχλησε σεξουαλικά. Αλήθεια σε κανένα τίτλο δεν αναφέρονται οι λέξεις αυτοάμυνα, απόπειρα βιασμού ή μέθη. Εμφανίζεται μόνο η έκφραση «την παρενόχλησε σεξουαλικά» για να ενημερωθεί το κοινό πως κάτι τέτοιο, το ΙΣΧΥΡΙΖΕΤΑΙ η κοπέλα, διότι μπορεί και να μην συνέβη. Άσχετα που επικυρώνεται από βίντεο και στοιχεία που κατατέθηκαν στην Αστυνομία. Γιατί όταν κάποιος ισχυρίζεται κάτι, μπορεί και να κάνει λάθος. Υπάρχει δηλαδή και περιθώριο αμφιβολίας.

Πάμε μερικά χρόνια πίσω στον Ιούνιο του 2012. Ένας 24χρονος φοιτητής Ιατρικής στην Παιανία πυροβολεί και σκοτώνει έναν ληστή αλβανικής καταγωγής με κυνηγετική караμπίνα, αφού ο τελευταίος είχε εισβάλει στο σπίτι του πρώτου με σκοπό να τον ληστέψει. Από την πρώτη στιγμή γίνεται λόγος σε αρκετά sites για την ηρωική ψυχή του φοιτητή που προστάτευσε το σπίτι του και την μητέρα του (σημαντικά συστατικά στοιχεία της τιμημένης ελληνικής ψυχής) ενάντια στον ξένο εισβολέα. Του αναγνωρίστηκε το ελαφρυντικό του «βρασμού της ψυχικής ορμής» και αναγνωρίστηκε πως δεν σκότωσε τον ληστή από πρόθεση, καθώς τον πυροβόλησε σε απόσταση μεγαλύτερη των 30 μέτρων, «εκπυρσοκρότησε το όπλο», όταν ο ληστής προσπαθούσε να ξεφύγει.

Κατά τη διάρκεια της δίκης, η οικογένεια του 24χρονου μαζί με σύσσωμη την τοπική κοινωνία της Παιανίας στάθηκε στο πλευρό του ζητώντας την αθώωση. Αρκετοί τοπικοί φορείς και κόμματα εξέδωσαν ανακοινώσεις που υπογράμμιζαν την έξαρση της εγκληματικότητας και την ανάγκη να επέμβει η πολιτεία. Η αυτοδικία στην προκειμένη περίπτωση θεωρήθηκε αναγκαία και φυσικά ο 24χρονος αθώθηκε. Η απόφαση του δικαστηρίου δεν τον οδήγησε σε φυλάκιση και προφανώς ο 24χρονος είναι ελεύθερος. Την επόμενη της δίκης οι τίτλοι των ειδησεογραφικών δεν κατάφεραν να κρύψουν τον ενθουσιασμό για την απονομή της δικαιοσύνης. **«Άφησαν ελεύθερο τον 24χρονο», «Αφέθηκε ελεύθερος ο 24χρονος που πυροβόλησε τον Αλβανό στην Παιανία», «Ελεύθερος ο 24χρονος φοιτητής από την Παιανία».**

Δυο ίδιες υποθέσεις, δύο διαφορετικές ποινές και τελικά δύο διαφορετικοί κόσμοι. Ένας Αλβανός ληστής νεκρός, ένας επίδοξος Έλληνας βιαστής νεκρός. Η εθνικότητα του πρώτου φιγουράρει σε όλα τα ειδησεογραφικά, η εθνικότητα του δεύτερου πουθενά. Η προστασία της ιερής οικογένειας, του θεμέλιου λίθου της ελληνικής πατριαρχίας ένα αγαθό άξιο να προφυλαχθεί με κάθε μέσο και από την άλλη το σώμα και η αυτοδιάθεση μιας νεαρής κοπέλας, ένα αγαθό που όπως φαίνεται δεν του αρμόζει κανένα ελαφρυντικό στοιχείο και καμία υπεράσπιση. Όπως προέκυψε από

τη δίκη της 22χρονης, μεγάλωσε σε ένα τοξικό περιβάλλον, με τον πατέρα της να κακοποιεί τη μάνα της, όπου τελικά δεν άντεξε και έφυγε από το σπίτι. Εξ 'ου και το μαχαίρι με το οποίο μαχαίρωσε τον 46χρονο. Σύμφωνα με μαρτυρίες της ίδιας αλλά και της υπεράσπισης η 22χρονη αφότου έφυγε από το σπίτι της (λόγω του προβληματικού οικογενειακού περιβάλλοντος) έμενε σε παγκάκια, σε σπίτια φίλων ή και στο δρόμο και το μαχαίρι που χρησιμοποίησε το είχε για προστασία.

Δύο αποφάσεις μέσα από το πρίσμα του φύλου και της φυλής που δημιουργούν δύο διαφορετικά αλλά εξίσου ζοφερά πλαίσια. Το πρώτο πλαίσιο όπου μια γυναίκα πλέον θα σκεφτεί 2 φορές πριν υπερασπιστεί το σώμα της απέναντι σε έναν επίδοξο βιαστή καθώς το νομικό προηγούμενο θα την φοβίσει και το δεύτερο πλαίσιο όπου ένας Έλληνας άντρας δεν θα σκεφτεί καθόλου να σκοτώσει έναν «παραβατικό» αλλοδαπό για να προστατέψει την παρουσία του και την οικογένεια του.

Τα πλαίσια της πατριαρχίας και του ρατσισμού δεν δημιουργούνται μόνο από τα πράγματα που κάνουμε. Δημιουργούνται και από τα πράγματα που δεν κάνουμε. Έρχονται να γεμίσουν εκείνο το κενό της απραξίας που εμφανίζεται όταν δεν υπάρχει αντίλογος. Η σημερινή απόφαση δημιουργεί ένα πολύ ζοφερό και οριακά μισογύνικο προηγούμενο. Όταν επιλεκτικά ποινικοποιείται η αυτοάμυνα και επίσης επιλεκτικά απονέμεται η δικαιοσύνη δημιουργούνται ταβάνια και εκτρέφονται τέρατα. Από τη μία θα βρίσκονται οι προνομιούχοι και από την άλλη οι καταπιεσμένοι.

Όπως ανέφερε και ο δήμαρχος Παιανίας το 2012 στη δίκη του 24χρονου: «Σήμερα, σε μία κοινωνία που ζούμε, που είμαστε στο έλεος της λεηλασίας και της κακοποιίας πρέπει να ξέρουμε και ποια είναι τα όπλα τα οποία θα αμυνθούμε. Εμείς, σαν δήμος, έχουμε τη δυνατότητα και προσπαθούμε με τον πιο σωστό τρόπο να αντιμετωπίσουμε αυτή την κατάσταση. Αλλά ένας άνθρωπος ο οποίος βλέπει στο σπίτι του ξένους ανθρώπους με ένα μαχαίρι στο λαιμό της μητέρας του και με την απειλή ότι 'θα σας καθαρίσουμε', από 'κει και πέρα το μυαλό σου σαλεύει». Ενώ

λίγο παρακάτω συνεχίζει: «Δεν είναι κάτι που το ασπαζόμαστε, αλλά είναι μία άμυνα. Σε αυτόν τον πόλεμο -επιμένω και το υπογραμμίζω- που σήμερα γίνεται κατά των κακοποιών και κατά της κατάστασης που έχουμε βρεθεί, είναι μία άμυνα».

Πράγματι, δίκιο έχει ο δήμαρχος. Σήμερα βρισκόμαστε εν μέσω ενός πολέμου όχι όμως ενάντια σε κάποια κατά φαντασία ξένη απειλή. Αρκεί να κοιτάξει κανείς τα ποσοστά των σεξουαλικών παρενοχλήσεων, των βιασμών ή της ενδοοικογενειακής βίας που καταγγέλλονται σε συνδυασμό με τις καταδικαστικές αποφάσεις γι' αυτά. Στον πόλεμο λοιπόν που εξελίσσεται μπροστά μας θα φροντίσουμε να πάρουμε θέση στο πλευρό των καταπιεσμένων. Γιατί το δικαίωμα στην άμυνα είτε αναγνωρίζεται ποινικά είτε όχι είναι καθολικό. Δικαιοσύνη για όλες και όλους ή δικαιοσύνη για κανέναν.